

İstibdat zulüm ve tahakkümdür, meşrutiyet adalet ve şeriattır.

Bediüzzaman Said Nursî

Sizce münasip ise, Başvekile ve dindar mebuslara verilmek üzere, ihtara binaen yazdırılmış gayet ehemmiyetli bir hakikattir.

MUKADDEME: Kırk seneye yakın siyaseti terk ettiğimden ve ekser hayatım bir nevi inzivada geçtiğinden, hayat-ı içtimaiye ve siyasiye ile meşgul olmadığımından, büyük bir tehlikeyi göremiyordum. Bugünlerde o tehlikenin hem millet-i İslâmiyeye ve hem de bu memleket ve hükümet-i İslâmiyeye büyük bir zarar vermeye zemin hazırlamakta olduğunu hissettim. Mecburiyetle, İslâmiyet milliyeti ve hâkimiyeti ve memleketin selâmeti için çalışan ehl-i siyaset ve cemiyet-i beşeriyeye hamiyetle çalışanlar için bana mânevî bir ihtar edildiğinden, Üç Noktayı beyan edeceğim.

• Birinci Nokta: Gazeteleri dinlemediğim halde bir iki senedir “irtica ile ittiham” kelimesi mütemadiyen tekrar edildiğini işitiyordum. Eski Said kafasıyla dikkat ettim, kat’iyen gördüm ki:

Siyaseti dinsizliğe alet yapan ve beşerdeki en dehşetli vahşet ve bedevîliğin bir kanun-u esasîsine irticaa çalışan ve hamiyet maskesini başına geçiren gizli İslâmiyet düşmanları, gaddarane bir ittiham ile ehl-i İslâmiyet ve hamiyet-i diniye ve kuvvet-i imaniye cihetiyle, değil dini siyasete alet yapmak, belki de siyaseti dine alet ve tâbi yapmakla, tâ İslâmiyetin kuvvet-i maneviyesinden bu hükümet-i İslâmiyeyi tam kuvvetlendirmek ve

Birisinin hatasıyla başkası mesul olamaz. Kardeşi de olsa, aşireti ve taifesi de olsa, partisi de olsa, o cinayete şerik sayılmaz. Olsa olsa, o cinayete bir nevi tarafgirlikle yalnız mânevî günahkâr olup ahirette mesul olur; dünyada değil.

dört yüz milyon hakiki kardeşi arkasında ihtiyat kuvveti bulundurmak ve bir kısım zalim Avrupa'nın dilencililiğinden kurtulmak için çalışanlara pek haksız olarak "irtica" damgasını vurup onları memlekete zararlı tevehhüm etmeleri, yerden göğe kadar hadsiz bir haksızlıktır. Numunelerinden birinci numunesi: Bu asrın dehşetli zulmüne karşı bir set olarak İkinci Nokta'da beyan etmek zamanı geldi. Menşe'leri iki kanun-u esasiye istinad eden iki irtica var:

Biri: Siyasî ve içtimâî ki, hakiki irticadır. Onun kanun-u esasîsi çok sû-i istimale ve zulme medar olmuştur.

İkincisi: İrtica namı verilen hakiki bir terakkî ve adaletin esasıdır.

• İkinci Nokta: Beşerin vahşet ve bedevilik zamanlarındaki bir kanun-u esasîsine, medeniyet namına dine hücum edenler, irtica ile o vahşete ve bedeviliğe dönüyorlar. Beşerin selâmet, adalet ve sulh-u umûmîsini mahveden o dehşetli vahşiyane kanun-u esasî, şimdi bizim bu biçare memleketimize girmek istiyor. Garazkârâne ve anudâne particilik gibi bazı cereyanları aşılamaya başlaması gibi bir ihtilâf görülüyor. O kanun-u esasî de budur:

Bir taifeden, bir cereyandan, bir aşiretten bir ferдин hatasıyla o taife-nin, o cereyanın, o aşiretin bütün ferdleri mahkûm ve düşman ve mesul tevehhüm ediliyor. Bir hata, binler hata hükmüne geçiriliyor. İttifak ve itti-hadın temel taşı olan kardeşlik ve vatandaşlık, muhabbet ve uhuvveti zîr ü zeber ediyor.

Evet, birbirine karşı gelen muannid ve muarız kuvvetler, kuvvetsiz oluyorlar. Bu kuvvetsizlikle zayıfladığı için, millete ve memlekete ve vata-na âdilâne hizmete muvaffak olunamadığından, maddî ve mânevî bir nevi rüşvet vermeye mecbur oluyorlar—ki, dinsizleri kendilerine taraftar yapmak için...

O gaddar, engizisyonâne ve bedeviyâne ve vahşiyâne bu mezkûr kanun-u esasîye karşı, ayn-ı adalet olan bu semavî ve kudsî ^[1] وَلَا تَرْرُ وَأَزْرَةٌ وَزَرَّ أُخْرَىٰ nass-ı kat'îsiyle Kur'ân'ın bir kanun-u esasîsi, muhabbet ve uhuvvet-i hakikiyeyi temin eden ve bu millet-i İslâmiyeyi ve memleketi büyük tehlikeden kurtaran bu kanun-u esasî ki:

Birisinin hatasıyla başkası mesul olamaz. Kardeşi de olsa, aşireti ve taifesi de olsa, partisi de olsa, o cinayete şerik sayılmaz. Olsa olsa, o cinayete bir nevi tarafgirlikle yalnız mânevî günahkâr olup ahirette mesul olur; dünyada değil.

Eğer bu kanun-u esasî çabuk düstur-u esasî yapılmazsa, hayat-ı içtimaiye-i beşeriye iki Harb-i Umûmî'nin gösterdiği tahribatın emsaliy-le, esfel-i sâfilîn olan o vahşî irticaa düşecek.

[1]. Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'am Suresi: 164; İsra Suresi: 15; Fâtır Suresi: 18; Zümer Suresi: 7.)

İşte, Kur'an'ın bu gibi kudsi kanun-u esasisine irtica namını veren bedbahtlar, vahşet ve bedeviliğin dehşetli bir kanun-u esasisi olarak kabul ettikleri şimdiki öylelerinin siyasetinin bir nokta-i istinadı şudur ki: "Cemaatin selâmeti için ferd feda edilir. Vatanın selâmeti için eşhasın hukuku nazara alınmaz. Devletin siyasetinin selâmeti için cüz'î zulümler nazara alınmaz" diye, bir tek canı yüzünden bir köyü mahvetmekle bin masumun hakkını nazara almaz. Bir tek canının yüzünden bin adamın kılıçtan geçmesini caiz görür. Bir adamın yaralanmasıyla binler masumu sıkıntıya verir. Ve iki yüz adamı kurşuna dizilmesini o bahaneyle nazara almaz. Birinci Harb-i Umûmî'de üç bin adamın cânîyâne siyaset hatalarıyla otuz milyon biçare nev-i beşer aynı harbde mahvedildiği gibi, binler misaller var.

İşte bu vahşiyâne irticam, bu dehşetli zulümlerine karşı gelen Kur'an şakirdlerinin, Kur'an'ın yüzer kanun-u esasîsinden وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى اyetinin ders verdiği kanun-u esasîsi ile adalet-i hakikiyeyi ve ittihadı ve uhuvveti temin etmeye çalışan ehl-i iman fedakârlarına "mürteci" namını verip onları müttehem etmek, mel'un Yezid'in zulmünü adalet-i Ömeriyeeye tercih etmek misillü en vahşî ve zalimâne bir engizisyon kanununu, beşerin en yüksek terakkiyatına ve adaletine medar olan Kur'an'ın mezkûr kanun-u esasîsine tercih etmek hükmündedir. Hükümet-i İslâmiye ile bu memleketin selâmetine çalışan ehl-i siyasetin mezkûr hakikati nazara alması lâzımdır. Yoksa, üç veya dört cereyanın muannidâne muaraza etmeleriyle, o kuvvetler, muaraza sebebiyle zayıflar. Memleketin menfaatine ve asayişine sarf edilecek o zayıf kuvvetle hâkimiyetini –hatta istibdad ile de olsa– asayiş ve emniyet-i umumiyeyi muhafazaya kâfi gelmediğinden Fransız ihtilâl-i kebirinin tohumlarının bu mübarek memleket-i İslâmiyeeye ekilmesine yol vermektir diye telâş edilebilir.

Madem bu ittifaksızlıktan gelen za'fiyet ve kuvvetsizlik sebebiyle ecnebinin politikasına ve ehemmiyetsiz, muvakkat yardımlarına karşı bu acib mânevî rüşvetler veriliyor, dört yüz milyon kardeşin uhuvvetine, milyarlar ecdadın mesleğine ehemmiyet verilmiyor gibi bir mana hükmediyor. Ve asayiş ve siyasete zarar gelmemek için bu kadar israfat ile bol maaşlar suretinde kuvvet teminine kendilerini mecbur zannederek rüşvetler veriliyor; milletin fakr-ı hali nazara alınmıyor. Elbette ve elbette ve kat'î olarak, şimdi bu memleketteki ehl-i siyaset, Garb'a ve ecnebiye verdiği siyasî ve mânevî rüşvetin on mislini âlem-i İslâm'ın ileride cemahir-i müttefikası hükmünde olacak olan dört yüz milyon Müslüman kardeşlere memleket ve milletin ve bu devlet-i İslâmiyenin selâmeti için gayet azîm bir bahşiş ve zararsız rüşvet vermesi lâzım ve elzemdir.

İşte o makbul, lâzım ve çok menfaatli, caiz ve vacib rüşvet ise, teavün-ü İslâm'ın esası ve hediye-i Kur'an'ın semavî bir düsturu ve rabitası ve kudsi kanun-u esasîsi olan

Devletin siyasetinin selâmeti için cüz'î zulümler nazara alınmaz" diye, bir tek canı yüzünden bir köyü mahvetmekle bin masumun hakkını nazara almaz. Bir tek canının yüzünden bin adamın kılıçtan geçmesini caiz görür. Bir adamın yaralanmasıyla binler masumu sıkıntıya verir.

Evet, Risale-i
Nur Şakirdlerinin
kalbi, aklı, ruhu
böyle aşağı,
zararlı, süflî
şeylere tenezzül
etmez.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ ﴿٢﴾ وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا ﴿٣﴾ وَلَا تَزُرُ وَاِزْرَةً وَزَرَ
أُخْرَى ﴿٤﴾ وَلَا تَتَّزَعُوا فِتْنَةً فَتَقْتُلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ ﴿٥﴾

kudsî, esasî kanunlarını düstur-u hareket etmektir.

• **Üçüncü Nokta:** Şimdilik tehir edildi.

Said Nursî

[Emirdağ Lâhikası, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 621,626]

Elbette, dört ferdden bin yüz on bir kuvvet-i maneviyeyi temin eden sırr-ı ihlâsı kazanmakla tesanüd ve ittihad-ı hakikîye muhtacız ve mecburuz.

Evet, üç elif ittihad etmezse, üç kıymeti var. Sırr-ı adediyet ile ittihad etse, yüz on bir kıymet alır. Dört kere dört ayrı ayrı olsa, on altı kıymeti var. Eğer sırr-ı uhuvvet ve ittihad-ı maksat ve ittifak-ı vazife ile tevafuk edip bir çizgi üstünde omuz omuza verseler, o vakit dört bin dört yüz kırk dört kuvvetinde ve kıymetinde olduğu gibi, hakikî sırr-ı ihlâs ile, on altı fedakâr kardeşlerin kıymet ve kuvvet-i maneviyesi dört binden geçtiğine, pek çok vukuat-ı tarihiye şahadet ediyor.

[Lem'alar, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 392-393]

Ey kardeşlerim! Kur'an-ı Hakîm'in hizmetindeki mesleğimiz hakikat ve uhuvvet olduğu ve uhuvvetin sırrı, şahsiyetini kardeşler içinde fânî edip (HÂŞİYE-53) onların nefislerini kendi nefesine tercih etmek olduğundan, mabeynimizde bu nevi hubb-u câhtan gelen rekabet tesir etmemek gerekir. Çünkü mesleğimize bütün bütün münafidir. Madem kardeşlerin şerefi umumiyetle her ferde ait olabilir; o büyük şeref-i manevîyi şahsî, hodfüruşâne, rekabetkârâne, cüz'î bir şerefe ve şöhrete feda etmek, Risale-i Nur şakirdlerinden yüz derece uzak olduğu ümidindeyim.

Evet, Risale-i Nur Şakirdlerinin kalbi, aklı, ruhu böyle aşağı, zararlı, süflî şeylere tenezzül etmez. Fakat herkeste nefis-i emmare bulunur. Bazı da hissiyat-ı nefsiye damarlara ilişir, bir derece hükmünü kalp, akıl ve ruhun rağmına olarak icra eder. Sizlerin kalp ve ruh ve aklınızı ittiham etmem. Risale-i Nur'un verdiği tesire binaen itimad ediyorum. Fakat nefis ve heva

HÂŞİYE-53: Evet, bahtiyar odur ki, kevser-i Kur'aniden süzülen tatlı, büyük bir havuzu kazanmak için, bir buz parçası nev'indeki şahsiyetini ve enanietini o havuz içine atıp eritendir.

[2]. Mü'minler kardeşler. (Hucurat Suresi: 10.)

[3]. Allah'ın dinine ve Kur'an'a hep birlikte sım sıkı sarılın. (Âl-i İmran Suresi: 103.)

[4]. Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. (En'am Suresi: 164; İsra Suresi: 15; Fâtır Suresi: 18; Zümer Suresi: 7.)

[5]. İhtilâfa düşmeyin; sonra cesaretiniz kırılır, kuvvetiniz de elden gider. (Enfal Suresi: 46.)

ve his ve vehim bazen aldatıyorlar. Onun için bazen şiddetli ikaz olunuyor-sunuz. Bu şiddet, nefis ve heva ve his ve vehme bakıyor; ihtiyatlı davranınız.

[Lem'alar, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 401]

Evet, evvelâ, başta (107) *لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ* cümlesi, makam-ı cifrî ve ebcedî ile bin üç yüz elli (1350) tarihine parmak basar ve mana-yı işarî ile der: "Gerçi o tarihte, dini dünyadan tefrik ile, dinde ikraha ve icbara ve mücahede-i diniyeye ve din için silâhla cihada muarız olan hürriyet-i vicdan, hükümetlerde bir kanun-u esasî, bir düstur-u siyasî oluyor. Ve hükümet, lâik cumhuriyete döner. Fakat ona mukabil, manevî bir cihad-ı dinî, iman-ı tahkikî kılıcıyla olacak. Çünkü, dindeki rüşd-ü irşad ve hak ve hakikati gözlere gösterecek derecede kuvvetli bürhanları izhar edip tebyin ve tebeyün eden bir nur Kur'ân'dan çıkacak," diye haber verip, bir lem'a-i icâz gösterir.

[Asa-yı Mûsa, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 142]

Bu zaman-ı hürriyette kasır [zorlayıcı unsur], şevk ve muhabbet olacaktır. Ve o şevk-i hakikîyi tevlid eden, vicdanlarından çıkan seda-i diyanettir. Ve onu tehyc eden hasiyet, ruhanî manyetizmaya malik olan şeriat-ı Ahmediyenin emr-i nafiziyle olacaktır.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Makalât, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 31]

Hürriyeti adab-ı şeriatla takyid ediniz. Zira cahil efrad ve avam-ı nâs, kayıtsız hür olsa, şartsız tam serbest olsa, sefih ve itaatsiz olur.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Divan-ı Harb-i Örfî, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 123]

Evet, Avrupa'dan ahz u iktibasa muhtacız. İhtiyacımız idare-i mülk ve tanzim-i kuva-i harbiye-i bahriyeden ve fûnun-i sanayiden işimize yararlarıdır (dinimizin emriyle). Avrupa da bizden yalnız adaleti ister ve medeniyeti bekler; tâ muvazenesi bozulmasın. Bu iki esasa şeriatımız müessis ve külliyetiyle nazırdır. Zaaf-ı diyanetle uhuvvet ve hürriyet ve medeniyet, bataklık ve müteaffin sulardan zehirlenmiş çiçek ve meyvelere benzer. Acaba Şeyheyn ü Ömereyn ve Harun u Me'mun ve Endülüs'teki Emevîler, zaaf-ı dinle mi terakki ettiler? Zaman-ı salifte âlemde hükümferma olan istibdadın pederi vahşet olduğu hâlde, sadr-ı evvelin hürriyet ve adalet ve müsavatlari bürhan-ı bâhirdir ki, Şeriat-ı Garra, hürriyet-i hakkı ve adaleti ve ibadetteki müsavatiyle iman olunan müsavat-ı hukuku cemî-i revabıt ve levazimatıyla camidir.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Makalât, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 34-35]

Hürriyeti adab-ı şeriatla takyid ediniz. Zira cahil efrad ve avam-ı nâs, kayıtsız hür olsa, şartsız tam serbest olsa, sefih ve itaatsiz olur.

Asıl mü'min
hakkıyla hürdür.
Sâni-i Âlem'e abd
ve hizmetkâr olan,
halka tezelliüle
tenezzül etmemek
gerektir. demek,
ne kadar imana
kuvvet verilse,
hürriyet de o
kadar kuvvet
bulur.

Meşrutiyetin devamı, ruhu, nokta-i istinadı ve mürşidi, şeriat ve milliyetimiz olan İslâmiyet olduğundan, gayrimüslimler bu ittihaddan ürkmek değil, takdis ve ünsiyet etmek lâzımdır.

.....

Bazıları, “Sünnet-i Nebeviyeyi hedef-i maksad eden ittihad-ı İslâm hürriyeti tahdit eder ve levazım-ı medeniyeye münafidir.” diyorlar.

Elcevap: Asıl mü'min hakkıyla hürdür. Sâni-i Âlem'e abd ve hizmetkâr olan, halka tezelliüle tenezzül etmemek gerektir. demek, ne kadar imana kuvvet verilse, hürriyet de o kadar kuvvet bulur.

Amma, hürriyet-i mutlak ise, vahşet-i mutlakadır, belki hayvanlıktır. Tahdid-i hürriyet dahi, insaniyet nokta-i nazarında zarurîdir.

Saniyen: Çocukluk tabiatıyla heva ve heves ile zünub ve mesavî-i medeniyet mehasin zannolunuyor. Hâlbuki, medeniyetin hiçbir hakikî mehasini yoktur ki, İslâmiyet'te sarahaten veya zımnem veya iznen o veya daha ah-seni bulunmasın.

Salisen: Bazı sefih ve lâubaliler, hür yaşamak istemediklerinden, nefsi- emmarenin esaret-i rezilesi altına girmek istiyorlar.

Elhâsıl: Şeriat dairesinden hariç olan hürriyet, ya istibdat veya esaret-i nefis veya canavarcasına hayvanlıktır veya vahşettir. Böyle lâubaliler ve zındıklar iyi bilsinler ki, dinsizlikle ve sefahatle sahib-i vicdan hiçbir ecnebiye kendilerini sevdiremezler ve benzetemezler. Zira, mesleksiz ve sefih sevilmmez. Ve bir kadına yakışır istihsan ettiği libası erkek giyse, maskara olur.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Makalât, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 72-74]

Vakta ki hürriyet divanelikle yâd olunurdu; zayıf istibdad tımarhaneyi bana mektep eyledi. Vakta ki itidal, istikamet, irtica ile iltibas olundu; meşrutiyette şiddetli istibdad, hapishaneyi mektep yaptı...

Bu hükûmet, zaman-ı istibdatta akla husumet ederdi, şimdi de hayata adavet ediyor. Eğer hükûmet böyle olursa, yaşasın cünun, yaşasın mevt! zalimler için de yaşasın cehennem!.. Ben zaten bir zemin istiyordum ki, efkârımı onda beyan edeyim. Şimdi bu Divan-ı Harb-i Örfî iyi bir zemin oldu...

Mukaddeme olarak söylüyorum:

Mert olan cinayete tenezzül etmez. Şayet isnat olunsaydı, cezadan korkmaz. Hem de, haksız yere idam olunsaydı, iki şehit sevabını kazanırım. Zira, başka şehid yarı mükâfatını dünyada nam ve şöhretle mübadele eder. Şayet hapis-te kalsam, böyle hürriyeti lâfızdan ibaret bulunan gaddar bir hükûmetin en rahat mevkii hapishane olsa gerektir. Mazlumiyetle ölmek, zalimiyetle yaşamaktan daha hayırlıdır.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Divan-ı Harb-i Örfî, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 117-119]

Meşru hakikî meşrutiyetin müsemmasına ahdüpeyman ettiğimden, istibdat ne şekilde olursa olsun, meşrutiyet libası giysin ve ismini taksın, rast gelsem sille vuracağım.

Fikrimce, meşrutiyetin düşmanı, meşrutiyeti gaddar, çirkin ve hilâf-ı şeriat göstermekle meşveretin de düşmanlarını çok edenlerdir. “Tebeddül-i esma ile hakaik tebeddül etmez.”

[Eski Said Dönemi Eserleri-Divan-ı Harb-i Örfi, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 137-138]

Acaba, müstebit yalnız bir şahıs mı olur? Müteaddit şahıslar müstebit olmaz mı? Bence, kuvvet kanunda olmalı. Yoksa istibdat münkasım olmuş olur ve komitecilikle tam şiddetlenir.

.....

Bir maden-i hayat-ı içtimaiyemiz olan ittihad-ı millet, ref-i imtiyazdan başka ne ile olur?

.....

Müsavâtı ihlâl ve yalnız bazılara tahsis ve haklarında kanunu tamamıyla tatbik etmek, zahiren adalet iken, bir cihette acaba müsavatsızlıkla zulüm ve garaz olmaz mı? Hem de tebrî ve tahliye ile masumiyetleri tebeyyün eden ekser mahpusinin, belki yüzde sekseni masum iken, acaba ekseriyet nokta-i nazarında bu hâl hükümferma olsa, garaz ve fikr-i intikam olmaz mı?

Bir fırka kendisine bir imtiyaz taksa, herkesin en hassas nokta-i asabiyesine daima dokundura dokundura zorla herkesi meşrutiyete muhalif gibi gösterse ve herkes de onların kendilerine taktığı ism-i meşrutiyet altında olan muannit istibdada ilişmişse, acaba kabahat kimdedir?

[Eski Said Dönemi Eserleri-Divan-ı Harb-i Örfi, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 143]

Her bir mü'min i'lâ-yı kelimetullah ile mükelleftir. Bu zamanda en büyük sebebi, maddeten terakkî etmektir. Zira, ecnebîler fûnun ve sanayi silâhıyla bizi istibdad-ı manevîleri altında eziyorlar. Biz de fen ve sanat silâhıyla, i'lâ-yı kelimetullahın en müthiş düşmanı olan cehil ve fakr ve ihtilâf-ı efkâra cihad edeceğiz.

Amma cihad-ı hariciyi Şeriat-ı Garranın berâhin-i kâtiasının elmas kılıçlarına havale edeceğiz. Zira, medenilere galebe çalmak ikna iledir, söz anlamayan vahşiler gibi icbar ile değildir. Biz muhabbet fedaîleriyiz; husumete vaktimiz yoktur.

Cumhuriyet ki, (HAŞİYE-1) adalet ve meşveret ve kanunda inhisar-ı kuvvetten ibarettir. On üç asır evvel Şeriat-ı Garra teessüs ettiğinden, ahkâmda Avrupa'ya dilencilik etmek, din-i İslâm'a büyük bir cinayettir ve şimale müteveccihen namaz kılmak gibidir.

*Fikrimce,
meşrutiyetin
düşmanı,
meşrutiyeti
gaddar, çirkin
ve hilâf-ı şeriat
göstermekle
meşveretin de
düşmanlarını
çok edenlerdir.
“Tebeddül-i esma
ile hakaik tebeddül
etmez.”*

Kuvvet kanunda
olmalı. Yoksa
istibdat tevzi
olunmuş olur.

İttifak hüdada
dır, hevada ve
heveste de
ğil.

Kuvvet kanunda olmalı. Yoksa istibdat tevzi olunmuş olur.
[6] إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ hâkim ve âmir-i vicdanî olmalı. O da marifet-i tam ve medeniyet-i âmm veyahut din-i İslâm namıyla olmalı. Yoksa istibdat daima hükümferma olacaktır.

İttifak hüdada dır, hevada ve heveste değil.

İnsanlar hür oldular, ama yine abdullahtırlar. Her şey hür oldu; Şeriat da hürdür, Meşrutiyet de. Mesâil-i Şeriatı rüşvet vermeyeceğiz. Başkasının kusuru insanın kusuruna senet ve özür olamaz.

Yeis mâni-i herkemaldır.[7] “Neme lâzım, başkası düşünsün” istibdadin yadigârıdır.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Makalât, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 51-52]

Medeniyetten istifam, sizi düşündürecek. Evet, böyle istibdat ve sefahate ve zilletle memzuç medeniyete bedeviyeti tercih ediyorum. Bu medeniyet, eşhası fakir ve sefih ve ahlâksız eder. Fakat hakikî medeniyet, nev-i insanın terakki ve tekemmülüne ve mahiyet-i nev'iyesinin kuvveden fiile çıkmasına hizmet ettiğinden, bu nokta-i nazardan medeniyeti istemek, insanıyeti istemektir.

Hem de mana-i meşrutiyete iptilâ ve muhabbetimin sebebi şudur ki: Asya'nın ve âlem-i İslâm'ın istikbalde terakkisinin birinci kapısı meşrutiyet-i meşrua ve şeriat dairesindeki hürriyettir. Ve tâli' ve taht ve baht-ı İslâm'ın anahtarı da meşrutiyetteki şûradır. Zira, şimdiye kadar üç yüz yetmiş milyon İslâm, ecanibin istibdad-ı manevîsi altında eziliyordu. Şimdi hâkimiyet-i İslâmiye, âlemde, bhusus bundan sonra Asya'da hükümferma olduğu hâlde, her bir ferd-i Müslüman hâkimiyetin bir cüz-i hakikîsine malik olur. Ve hürriyet, üç yüz yetmiş milyon İslâm'ı esaretten halâs etmeye bir çare-i yegânedir. Farz-ı muhal olarak, burada yirmi milyon nüfus, tesis-i hürriyette çok zarardide olsalar da, feda olsunlar. Yirmiyi verir, üç yüzü alırız.

Yazık, evvahlar olsun! Bizdeki unsurlar, ırklar hava gibi muhtelittir, su gibi memzuc olmamışlar. İnşallah, elektrik-i hakaik-i İslâmiyet'le imtizaç ederek, ziya-i maarif-i İslâmiye hararetiyle kuvvet tevhit ederek bir mizac-ı mutedile-i adalet vücuda gelecektir.

Yaşasın meşrutiyet-i meşrua! sağ olsun hakikat-i şeriat terbiyesinden tam ders alan neyyir-i hürriyet!

HÂŞİYE-1: O zaman “Meşrutiyet,” şimdi o kelime yerine “Cumhuriyet” konulmuş.

[6]. Muhakkak ki Allah sonsuz güç ve kudret sahibidir. Üstadımız aynı makaleyi Tarihçe-i Hayat'ta derc ederken Arapça ibare şöyle yer almıştır: إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ “Şüphesiz ki Allah pek kuvvetli ve pek izzetlidir. (Hac Suresi: 40.)

[7]. Gazetede bu cümleden sonra “Havale etmek, menba-ı herzillettir.” ifadesi de yer almaktadır.

İstibdadın garibüzzamanı, meşrutiyetin bediüzzamanı, şimdikin de bid'atüzzamanı.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Divan-ı Harb-i Örfi, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 148-149]

Hürriyete Hitap^[8]

Ey Hürriyet-i Şer'î!

Öyle müthiş ve fakat güzel ve müjdeli bir sada ile çağırıyorsun; benim gibi bir Şarklıy^[9] tabakat-ı gaflet altında yatmışken uyandırılıyorsun. Sen olmasaydın ben ve umum millet zindan-ı esarete kalacaktık. Seni ömr-ü ebedi ile tebşir ediyorum. Eğer aynı'l-hayat Şeriatı menba-ı hayat yapsan ve o cennette neşv ü nema bulsan, bu millet-i mazlumenin de eski zamana nisbeten bin derece terakkî edeceğini müjde veriyorum. Eğer hakkıyla seni rehber etse, ağraz-ı şahsî ve fikr-i intikam ile sizi lekedar etmezse, ^[10]لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظْمَةُ لِلَّهِ وَالْمِنَّةُ لَهُ^[10] ki bizi kabir-i vahşet ve istibdattan ihraç ve cennet-i ittihad ve muhabbet-i milliyeye davet etti.

Yâ Rab! Ne saadetli bir kıyamet ve ne güzel bir haşır ki,

^[11]وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ^[11] hakikatinin küçük bir misalini bu zaman bize tasvir ediyor. Şöyle ki:

Asya'nın ve Rumeli'nin köşelerinde medfun olan medeniyet-i kadime hayata başlamış ve menfaatini mazarrat-ı umumiyede arayan ve istibdadı arzu edenler ^[12]كُنْتُ تُرَابًا^[12] demeye başladılar. Yeni hükümet-i meşrutamız mu'cize gibi doğduğu için, inşaallah, bir seneye kadar ^[13]تَكَلَّمَ فِي الْمَهْدِ^[13] sırımına mazhar olacağız. Mütevekkilâne, saburâne tuttuğumuz otuz sene ramazan-ı sükûtun sevabıdır ki, azapsız, cennet-i terakkî ve medeniyet kapılarını bize açmıştır. Hâkimiyet-i milliyenin beraat-i istihlâli olan kanun-u şer'î, hâzin-i Cennet gibi, bizi duhule davet ediyor.

Ey mazlum ihvan-ı vatan! Gidelim, dâhil olalım. Birinci kapısı Şeriat dairesinde ittihad-ı kulüb, ikincisi muhabbet-i milliyeye, üçüncüsü maarif, dördüncüsü sa'y-i insanî, beşincisi terk-i sefahettir. Ötekilerini sizin zihnimize havale ediyorum. Zira davete icabet vacibdir.

Bu inkılâb-ı azîmin fatıhası mu'cize gibi başladığı için, bir fâl-i hayırdır ki, hatimesi de pek güzel olacaktır. Şöyle ki:

[8]. Üstadımız Bediüzzaman Said Nursî, bu nutku gözden geçirerek bir özetini Tarihçe-i Hayat'ta, tamamını da Divan-ı Harb-i Örfi'de derc etmiştir. Biz de buraya Divan-ı Harb-i Örfi'deki şekliyle alıyoruz.

[9]. "Şarklıy" kelimesi, Nutuk'ta ve Üstadın 1950'den sonra gözden geçirdiği bazı Osmanlıca teksir nüshalarda "Kürdü" şeklinde, yine Üstadın tashihinden geçerek neşredilmiş olan "B. S. Nursî Tarihçe-i Hayatı"nda ise "bedeviyi" şeklinde yer almıştır.

[10]. Büyüklük Allah'ındır ve minnet de yalnız Ona mahsustur.

[11]. Öldükten sonra diriliş.

[12]. Keşke toprak olaydım. (Nebe' Suresi: 40.)

[13]. Beşikte iken konuştu.

Yaşasın
meşrutiyet-i
meşrua! sağ olsun
hakikat-i şeriat
terbiyesinden tam
ders alan neyyir-i
hürriyet!

Bütün efkâr-ı fasideye ve ahlâk-ı rezileye ve desais-i şeytaniyeye ve tabasbusata karşı Şeriat-ı Garra üzerine müesses olan Kanun-u Esasî Azrail hükmüne geçti, onları öldürdü. Ey hamiyetli ihvan-ı vatan! İsrâfat ve hilâf-ı Şeriat ve lezaiz-i nâmeşrua ile tekrar ihya etmeyiniz.

Bu inkılâb, fikr-i beşerin ağır zincirlerini parça parça ve istidad-ı terakkîye karşı setleri zîr ü zeber ederek, hükûmeti varta-i mevttten tahlis ve bu millet-i mazlumede cevahir-i insanîyeti izhar ve azade olarak Kâbe-i kemalâta doğru gönderdiği gibi, hatimesi de, yani otuz sene kadar rengârenk^[14] sefahet ve israfat ve hevesat ve lezaiz-i nâmeşrua gibi seyyiat-ı medeniyet, devlet-i medeniyeti, hükûmet-i müstebide gibi inkırâza sevk eden umurlar maddeten zararını ihsas edeceğinden, o muzlim ve kesif olan sehâp, arzu-yu umumî ile münkeşif olduğundan, şems-i Şeriat ve ma'kesi olan kamer-i medeniyet, berrak ve saf ve esâsatta^[15] Asya'yı ve Rumeli'yi tenvir ve mutazammın olduğu istidad-ı kemalin tohumları hürriyetin yağmuruyla neşv ü nema bularak rengârenk elvan ile tezyin edeceğini bu fâl-i hayır bize müjde veriyor.

Bir mu'cize-i Peygamberîdir (asm) ve bu millet-i mazlumeye bir inayet-i İlâhîdir ve cemiyet-i millîyenin niyet-i halisânesinin bir kerame-tidir ki, bu maden-i saadet ve hürriyet olan Şeriat dairesindeki ittihad-ı kulûb ve muhabbet-i millî elimize meccanen geçti. Mîlel-i saire milyonlar- la cevahir-i nüfus feda etmekle kazandılar. Ölmüş olan hissiyat ve âmâl ve müyülât-ı âliye-i milliyemizi ve ahlâk-ı hasene-i İslâmiyemizi bu küre-i arz denilen, cezbe tutmuş Mevlevî gibi, meczub cevvalin sımahında taninendaz ve umum milleti sürurla bir garip ihtizaza getiren sadâ-yı hürriyet ve adalet nefh-i Sûr-u İsrâfil gibi hayatlandırıyor.

Sakin, ey ihvan-ı vatan, sefahetlerle ve dinde lâubalîliklerle tekrar öldürmeyiniz! Ve bütün efkâr-ı fasideye ve ahlâk-ı rezileye ve desais-i şeytaniyeye ve tabasbusata karşı Şeriat-ı Garra üzerine müesses olan Kanun-u Esasî Azrail hükmüne geçti, onları öldürdü. Ey hamiyetli ihvan-ı vatan! İsrâfat ve hilâf-ı Şeriat ve lezaiz-i nâmeşrua ile tekrar ihya etmeyiniz.

Demek şimdiye kadar mezarda idik, çürüyorduk; şimdi bu ittihad-ı millet ve Meşrutiyetle rahm-ı madere geçtik, neşv ü nema bulacağız. Yüz bu kadar sene geri kaldığımız mesafe-i terakkîden, inşaallah, mu'cize-i Peygamberî (asm) ile şimendifer-i kanun-u şer'îye-i esasiyeye amelen ve burak-ı meşveret-i şer'îyeye fikren bineceğiz. Bu vahşetengiz sahra-i kebîri zaman-ı kâsırada tekemmül-ü mebadi cihetiyle tayyemle beraber, mîlel-i mütemeddine ile omuz omuza müsabaka edeceğiz. Zira onlar kâh öküz arabasına binmişler, yola gitmişler; biz birden bire şimendifer ve balon gibi mebadiye bineceğiz, geçeceğiz. Belki cami-i ahlâk-ı hasene olan hakikat-i İslâmiyenin ve istidad-ı fitrînin, feyz-i imanın ve şiddet-i cûun hazma verdiği teshil yardımıyla fersah fersah geçeceğiz; nasıl ki vaktiyle geçmiştik.

Talebeliğin bana verdiği vazife ve hürriyetin ferman-ı mezuniyetiyle ihtar ediyorum ki:

Ey Ebna-i Vatan!

[14]. İlk nüshada "ve kırmızı ateşbar bulutlar gibi veyahut yılanın süsü gibi" ifadesi de vardır.

[15]. İlk nüshada "ve esâsatta" yerine "cevvi-i siyâsatta" şeklindedir.

Hürriyeti sû-i tefsir etmeyiniz; tâ elimizden kaçmasın ve müteaffin olan eski esareti başka kapta bize içirmekle bizi boğmasın. ^(HAŞİYE-11) Zira, hürriyet müraat-ı ahkâm ve adab-ı Şeriat ve ahlâk-ı hasene ile tahakkuk ve neşv ü nema bulur. Sadr-ı evvelin, yani Sahabe-i Kiramın, o zamanda âlemde vahşet ve cebr-i istibdat hükümferma olduğu hâlde, hürriyet ve adalet ve müsavatlari bu müddeaya bir bürhan-ı bâhirdir. Yoksa hürriyeti sefahet ve lezaiz-i nameşrua ve israfat ve tecavüzat ve heva-i nefse ittibada serbestiyetle tefsir ü amel etmek; bir padişahın esaretinden çıkmakla ve alçakların istibdadı ve esaret-i rezilesinin altına girmekle beraber, milletin çocukluk istidadını ve sefih olduğunu gösterdiğinden, paralanmış olan eski esarete lâıyk ve hürriyete adem-i liyakatini gösterir. Zira sefih mahcurdur. Geniş ve müşaşaa olan yeni hürriyet-i şer'iyeye adem-i liyakat –zira çocuğa geniş olmaz– şanlı olan ittihad-ı millîyi bozulmuş ve müteaffin olan hâlât ile fena bir hastalığa hedef edecektir. Zira ehl-i takva ve vicdanın tefsiri böyle değil. Mezhebi de muhalif olacaktır. Biz millet-i Osmaniye erkeğiz; kamet-i merdane-i istidad-ı milliyemize kadınların libası gibi süslü sefahet ve hevesat ve israfat yakışmıyor. Binaenaleyh, aldanmayalım.

^[16] كَذَرٌ مَا صَفَا دَعَّ مَا كَذَرٌ kaidesini düsturu'l-amel yapalım. Şöyle ki:

Ecnebiyede terakkiyat-ı medeniyeye yardım edecek noktaları –fünun ve sanayi gibi– maalmemnuniye alacağız.

Amma medeniyetin zünub ve mesâvisi olarak bazı âdât ve ahlâk-ı seyvie ki, ecnebilerde mehasin-i medeniye-i kesiresiyle muhat olduğu için çirkinliğini o kadar göstermiyor. Biz ise aldığımız vakit sû-i tâli' cihetiyle ve sû-i intihap tarikiyle müşkilü't-tahsil mehasin-i medeniyeti terk edip, çocuk gibi heva ve hevese muvafık zünub-u medeniyeti kesbettiğimizden, muhannes gibi, yani kadınlamış erkek gibi veya mütereccile gibi, yani erkekleşmiş kadın gibi oluruz. Kadın erkek gibi giyinse maskara olur. Erkek kadın gibi süslense muhannesliktir, yakışmaz. Mert ve âlihimmat, zib ü ziverle müzahref cilveli hanım gibi olmamalı.

Elhâsıl: Zünub ve mesâvi-i medeniyeti, hudud-u hürriyet ve medeniyetimize girmekten seyf-i Şeriatla yasak edeceğiz; tâ ki medeniyetimizin gençliği ve şebabeti, zülâl-i aynü'l-hayat-ı Şeriatla muhafaza olsun. Kesb-i medeniyette Japonlara iktida bize lâzımdır ki, onlar Avrupa'dan mehasin-i medeniyeti almakla beraber, her kavmin mâye-i bekası olan âdât-ı milliyelerini muhafaza ettiler. Bizim âdât-ı milliyemiz İslâmiyet'te neşv ü nema bulduğu için, iki cihetle sarılmak zarurîdir.

Ey Hamiyetli Ebna-i Vatan!

Cemiyet-i millî, ruhlarını feda etmekle saadetimize yol açtılar; biz de, bazı lezaizimizi terkle onlara yardım edeceğiz. Zira o sofrayı nimete beraber oturuyoruz. Efkâr-ı faside sahibi, yani hürriyet altında istibdadı ve mezalimi arzu edenler, mevt-i ebediye mazhar olan ve zaman-ı mazinin

HAŞİYE-11: Evet, daha dehşetli bir istibdatla pek acı ve zehirli bir esareti bize içirdiler.

[16]. Safa vereni al, keder vereni bırak.

Hürriyeti sû-i tefsir etmeyiniz; tâ elimizden kaçmasın ve müteaffin olan eski esareti başka kapta bize içirmekle bizi boğmasın.

*Cemiyet-i
millî, ruhlarını
feda etmekle
saadetimize yol
açtılar; biz de,
bazı lezaizimizi
terkle onlara
yardım edeceğiz.
Zira o sofrâ-i
nimete beraber
oturuyoruz.*

çukurunda medfun olan istibdadatı veyahut seyl-i huruşan-ı zaman içinde yuvarlanmış olan mezalimi, bir daha temaşa etmemek için, tarih-i hayat-ı hürriyetin beyanıyla, mazi ve hâl meyanında delinmez bir sedd-i âhenin çekmek istiyorum. Şöyle ki:

Bu inkılâb, doğurduğu hürriyeti eğer meşveret-i şer'iyenin terbiyesine verse, bu milletin eski satvet ve kuvvetini ihya edecektir; eğer veba-i ağraz-ı şahsiyeye müsadif olsa, istibdad-ı mutlaka dönecek, o çocuk ölecek. Hürriyet tam zamanında doğdu. Ahval ve ilcaat-ı zaman tam terbiyesine hizmet ister. Sun'î ve ihtiyârî değil; tâ ki çok külfete muhtaç olsun. Eski zaman gibi, bu kadar tazyikatın tesiriyle me'yusiyet ve mahvolmak şanından olmayan hamiyet-i İslâmiye o kadar galeyana gelmiş ki, güya hürriyet rahm-ı maderde tekmiil yaşa kadar gelmiş, kademnihade-i saha-i vücut olduğu anda hükümfermalığını ilân ve hiçbir müsademata karşı tezelzüle ve delmeye uğramayacak bir sedd-i âhenin gibi veyahut taht-ı Belkısı gibi beş hakaik-ı sabite üzerine teessüs edecek.

Birinci Hakikat: Mecmuda bir kuvvet bulunur; hiç bir fert o kuvvette malik olamaz –bir kalın şerit ile eczasından kalın bir telin kuvveti gibi veyahut efkâr-ı umumiyeği mutazammın yeni hükümetimiz ve eski hükümetimiz gibi. Ey millet, biz şimdi kalın şeridiz. Her kim muhalefet ile veyahut hodserâne ile bunu zayıf etse, umumun hakkına affolunamaz bir cinayettir.

İkinci Hakikat: Zaman-ı salifte, yani galebe-i vahşet vaktinde âlemde hükümferma vahşetin mahsulü ve tedenni ve inkırazın mahkûmu olan kuvvet ve cebrin saltanatı idi. Herhangi devletin deveran-ı demi yerine girmiş ise, öyle devletlerin sahaif-i tarihiyeleri baykuşların aşiyâneleri gibi satırları inkırazlarını çağırıyorlar, bağırıyorlar.

Tasallut-u medeniyetin zamanında âlemin hükümrânı ilim ve marifettir. Müvellidi medeniyet; ve şanı tezayüd; ve ömrü ebedî olduğundan, herhangi devletin hayat ve müdebberi olmuş ise, o hükümeti kendi gibi kayd-ı ömr-ü tabiiden ve ecel-i inkırazdan tahlis ve küre-i arz kadar yaşamasına istidat vermiş. Kitab-ı Avrupa sahaifi bunu alenen gösteriyor.^[17]

Eğer denilse: Şimdiye kadar bu hükümet-i zaifeyi adi adamlar idare edebilirlerdi. Fakat bu kadar metin ve dehşetli kaviyyen emel ettiğimiz yeni hükümeti omuzunda taşıyacak harika ve dâhi adamlar lâzımken, Asya ve Rumeli tarlası acaba öyle mahsulât verecek mi?

Buna cevap: Eğer başka inkılâblar başa gelmezse, evet.

Ve Üçüncü Hakikate dikkat et. Şöyle ki:

Bu zaman-ı mazide insan istidad-ı gayr-i mütenahiye malik iken, o kadar dar ve mahdüt daire içinde hareket ediyordu ki, güya insan iken hayvan gibi yaşadığından, efkâr ve ahlâkı o daire nisbetinde tedenni etmiş ve mahsur kalmıştı. Şimdi bu şer'î hürriyet-i âdilâne eğer yaşasa ve bozulmazsa,

[17]. İlk baskıda "Bu hakikate misal isterseniz eski hükümetimize ve yeni hükümetimize bakınız" cümlesi de yer alır.

fıkr-i beşerin ağır zincirlerini paralamakla ve istidad-ı terakkîye karşı setleri herc ü merc ederek o küçük daireyi dünya kadar tevsi' edebilir. Hatta benim gibi bir köylü adam, Süreyya kadar ulvî olan idare-i umumîyi nazara alacak, âmâl ve müyûlâtın filizlerini orada bağlayacak. Ve herbir fil ve tavrının orada bir ihtizaz ile zîmedhal bulunacağından, himmeti Süreyya kadar teâlî ve ahlâkı o derece tekemmül ve efkârı memalik-i Osmaniye kadar tevessü edeceğinden, Eflâtun'ları ve İbni Sina'ları ve Bismarck'ları ve Dekart'ları ve Taftazani'leri, inşaallah, geri bırakacak. Bu kuvvetli Asya ve Rumeli tarlası çok şübban-ı vatan mahsulü vereceğinden kaviyyen ümitvarız.

Lâsiyyema: Şu memalik-i Osmaniye umum enbiyanın mahall-i zuhuru ve düvel-i mütemeddine-i salifenin mehd-i teşekkülü ve şems-i İslâmiyet'in maşrı-ı tulûu olduğundan, insanların fitratlarında ettikleri bu üç istidâdât-ı kemal bu hürriyetin yağmuru ile neşv ü nema bulsa, herkesin istidadı ve fikr-i münevverinin dal ve budakları, Şecere-i Tuba gibi her tarafa açacaktır. Ve Şarkın Garba nisbetini, seherin guruba nisbeti gibi edecek-tir-eğer sût-i ataletle ve semûm-u ağraz ile kurutulmazsa.

Dördüncü Hakikat: Şeriat-ı Garra, kelâm-ı ezelden geldiğinden, ebede gidecektir. Zira şecere-i meylü'l-istikmal-i âlemin dalı olan insandaki meylü't-terakkînin mahsul ve semeresi olan istidadın telâhuk-u efkârla hâsıl olan netaicinin teşerrüb ve tegaddi ile büyümesi nisbetinde, Şeriat-ı Garra aynen maddî zihayat gibi tevessü ve intibak edeceğinden, ezelden gelip ebede gideceğine bürhan-ı bâhirdir. Asr-ı Saadet olan sadr-ı evvelin hürriyet ve adalet ve müsavâtı bahusus o zamanda delil-i kat'idir ki, Şeriat-ı Garra müsavâtı ve adaleti ve hakikî hürriyeti cemî revâbit ve levazımatıyla camidir. İmam-ı Ömer (ra), İmam-ı Ali (ra) ve Salâhaddin-i Eyyûbî a'sarı bu müddeaya delil-i alenîdir. Buna binaen kat'iyen hükmediyorum:

Şimdiye kadar noksaniyetimiz ve tedenniyatımız, sû-i ahvalimiz dört sebepten gelmiş:

1. Şeriat-ı Garranın adem-i müraat-ı ahkâmından,
2. Bazı müdahinlerin keyfemayeşa sû-i tefsirinden,
3. Zahirperest âlim-i cahilin veyahut cahil-i âlimin taassubat-ı nâbemahallinden,
4. Sû-i tâli' cihetiyle ve sû-i intihap tarikiyle müşkilü't-tahsil olan Avrupa mehasinini terk ederek, çocuk gibi heva ve hevese muvafık zünub ve mesâvî-i medeniyeti tutî gibi taklittendir ki, bu netice-i seyrie zuhur ediyor. Memurîn hakkıyla vazifesini ifa etse, memur olmayan ilcaat-ı zamana muvafık sa'y etse, sefahete vakit bulamayacaktır. Bu iki kısmın herhangiisinde bir fert, sefahete inhimak gösterdi ise, bu, heyet-i içtimaiye içinde muzır bir mikrop suretine giriyor.

Beşinci Hakikat: Zaman-ı sabıkta revâbit-ı içtima ve levazım-ı taayyüş ve fevaid-i medeniyet o kadar tekessür ve teşaub etmediğinden, bazı kalil adamların fikri devletin idaresine yarı kâfi gibi idi. Amma bu zamanda revâbit-ı içtima o kadar tekessür etmiş ve levazım-ı taayyüş o derece

*Asr-ı Saadet olan
sadr-ı evvelin
hürriyet ve adalet
ve müsavâtı
bahusus o
zamanda delil-i
kat'idir ki, Şeriat-ı
Garra müsavâtı
ve adaleti ve
hakikî hürriyeti
cemî revâbit ve
levazımatıyla
camidir.*

*Meclis-i Mebusan
ve fikr-i ümmet
makamında olan
meşveret-i şer'î ve
seyf ve kuvvet-i
medeniyet
menzilinde
bulunan
hürriyet-i efkâr o
devleti taşıyabilir
ve idare ve terbiye
edebilir.*

taaddüd etmiş ve semerat-ı medeniyet o kadar tefennün etmiş ki, ancak yalnız kalb-i millet hükmünde olan Meclis-i Mebusan ve fikr-i ümmet makamında olan meşveret-i şer'î ve seyf ve kuvvet-i medeniyet menzilinde bulunan hürriyet-i efkâr o devleti taşıyabilir ve idare ve terbiye edebilir. Bu hakikate misal, eski hükûmet-i müstebide ve yeni hükûmet-i meşrutadır.

“Üçüncü Hakikat”ın bana verdiği vazife ile ve hürriyetin ferman-ı mezuniyetiyle üç şey ihtar ediyorum:

• Birincisi: Bir cisim birden zerrattan tahallül ve yeni zerrattan teşekkül eylemesi muhal olacağından, cism-i devletin birden memurîni ref' ve yenilerini ikame eylemesi muhal olmasa da, müteazzirdir. Binaenaleyh, istidad-ı habis ve kabil-i ıslah olmayan adamları zaten cism-i devlet def-i tabii ile ifraz edecektir. Amma kabil-i ıslah olanlar, zaten güneş garbdan tulû etmediğinden, tevbenin kapısı açıktır. Bunların tecrübelerinden istifade etmeli. Bunların yerini dolduracak kırk sene lâzım. Yoksa, umumu aleyhinde itâle-i lisan ve terzil etmek, bu şanlı olan ittihad-ı milleti-bozulmuş bazı efkâr ve ahlâklarına binaen-bir hastalığa hedef edecektir.

• İkincisi: Ben Şarkın dağlarında büyümüş idim. Merkez-i hilâfeti güzel tahayyül ediyordum. Vakta ki, bundan yedi-sekiz ay mukaddem Dersadete geldim. Gördüm ki, İstanbul, tevahhuş ve tenafür-i kulûb sebebiyle, medenî libası giymiş vahşî bir adama benzerdi. Şimdi, ittihad-ı millî sebebiyle, medenî adam, fakat yarı medenî, yarı vahşî libasında bize arz-ı dîdar ediyor. Evvel Şarkta fenalığın sebebi, Şarkın uzvu hastalanmış zannediyordum. Vakta ki, hasta olan İstanbul'u gördüm, nabzını tuttum, teşrih ettim; anladım ki, kalbindeki hastalıktır, her tarafa sirayet eder. Tedavisine çalıştım; bir divanelikle taltif edildim.

Hem de gördüm ki, medeniyet-i hakikiyeyi teşkil eyleyen İslâmiyet, maddî cihetinde medeniyet-i hâzıradan geri kalmış; güya İslâmiyet sû-i ahlâkımızdan darılmış, mazi tarafına dönüp gidiyor. Zaman-ı Saadete bizi şikâyet edecektir. Bunun en büyük sebebi, istibdattan sonra, mürşid-i umumî üç büyük şubenin ki, “Cümlemin maksudu bir amma rivayet muhtelif,” veyahut

عِبَارَاتُنَا شَتَّى وَحُسْنُكَ وَاحِدٌ وَ كُلُّ إِلَى ذَاكَ الْجَمَالِ يُشِيرُ^[18]

beytinin masadaki olan ehl-i medrese ve ehl-i mektep ve ehl-i tekkenin tebâyün-ü efkâr ve tehalüf-ü meşâribidir.

Bu tebâyün-ü efkâr ahlâk-ı İslâmiyenin esasını sarsmış, ittihad-ı milleti çatallaştırmış, terakkiyat-ı medeniyeden geri bırakmıştır. Zira biri ifrat ile diğerini tekfir ve tadelil ediyor; öteki tefrit ile onu techil ve gayr-i muteamet addediyor. Bunun çaresi, tevhid ile ve efkârlarının mabeyninde teyid ile münasebet ile musalâhadır. Tâ itidal noktasında musafaha ile birleşmeli ki, aheng-i terakkîyi ihlâl etmesinler.

[18]. İfadelerimiz ayrı ayrıdır, senin güzelliğin ise birdir; hepsi de o cemale işaret ediyorlar.

• Üçüncüsü: Ben vaizleri dinledim; nasihatleri bana tesir etmedi. Düşündüm. Kasavet-i kalbimden başka üç sebep buldum:

Birincisi: Zaman-ı hâzırayı zaman-ı salifeye kıyas ederek yalnız tasvir-i müddeayı parlak ve mübalâğalı gösteriyorlar. Tesir ettirmek için, ispat-ı müddeaya ve müteharri-i hakikati ikna lâzım iken, ihmal ediyorlar.

İkincisi: Bir şeyi terğib veya terhib etmekle ondan daha mühim şeyi tenzil edeceklerinden, muvazene-i Şeriatı muhafaza etmiyorlar.

Üçüncüsü: Belâğatin muktezası olan hâle mutabık, yani ilcaat-ı zamana muvafık, yani teşhis-i illete münasip söz söylemezler. Güya insanları eski zaman köşelerine çekiyorlar, sonra konuşuyorlar.

Hâsıl-ı Kelâm: Büyük vaizlerimiz hem âlim-i muhakkik olmalı, tâ ispat ve ikna etsin; hem hakîm-i müdakkik olmalı, tâ muvazene-i Şeriatı bozmasın. Hem belîğ-i mukni olmalı, tâ mukteza-i hâl ve ilcaat-ı zamana muvafık söz söylesin. Ve mizan-ı Şeriatla tartсын. Ve böyle olmaları da şarttır.

Yaşasın Şeriat-ı Garra, yaşasın adalet-i İlahî!..

Yaşasın ittihad-ı millî; ölsün ihtilâf.

Yaşasın muhabbet-i millî; gebersin ağraz-ı şahsiye ve fikr-i intikam!

Yaşasın şecaat-i mücessem askerler! Yaşasın satvet-i müşahhas ordular! Yaşasın akıl ve tedbir-i mücessem dindar cemiyet-i ahrar ve Nur Talebeleri!^[19]

Yaşasın yaraları tedavi etmek fikrinde olan Halife-i Peygamber!

Kürdistan dağ ağacının meyvesi, hazmı sakildir ve dikkatlice çiğneyiniz; tâ hazmolsun. Yoksa helâl etmeyeceğim. Eğer siz de, iki gazeteci nasıl sözümlü tahrif etmiş, öyle okursanız Allah imdat eyleye! İrticalen söylemişim, lâkin her bir kelimedede bir maksadım var, dikkat ediniz; tâ ki

^[20] وَأَفْتُهُ مِنَ الْفَهْمِ السَّقِيمِ وَكَمَّ مِنْ عَائِبٍ أَمْرًا صَحِيحًا ﴿٦﴾ ”ve mâsadak olmayasınız, vesselâm.”

Said Nursî

[Eski Said Dönemi Eserleri-Nutuk, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 170-182]

Sual: “Efkârı teşviş eden, hürriyet ve meşrutiyeti takdir etmeyen kimlerdir?”

Cevap: Cehalet ağasının, inat efendinin, garaz beyin, intikam paşasının, taklit hazretlerinin, mösyö gevezeliğin taht-ı riyasetlerinde, insan milletinden menba-ı saadetimiz olan meşvereti inciten bir cemiyettir. (HAŞİYE-16) Benîbeşerde ona intisap eden, bir dirhem zararını bin lira milletin menfaatine feda etmeyen, hem de menfaatini ızrar-ı nâsta gören, hem de muvazenesiz, muhakemesiz mana veren, hem de meyl-i intikam ve garaz-ı şahsîsini

HÂŞİYE-16: Burada mason ve dönmelerin cemiyetinden haber vermek içinde, bir çeyrek asır istibdad-ı mutlakla hükmeden bir hâkimiyeti gaybî ihbar eder.

[19]. Buradan sonraki ifadeler 1910 baskılı Nutuk eserinde yer almaktadır.

[20]. Nice doğru işleri ayıplayanlar vardır ki, bu onların anlayışının sakatlığındandır.

*Hâsıl-ı Kelâm:
Büyük vaizlerimiz
hem âlim-i
muhakkik olmalı,
tâ ispat ve ikna
etsin; hem hakîm-i
müdakkik olmalı,
tâ muvazene-i
Şeriatı bozmasın.
Hem belîğ-i
mukni olmalı,
tâ mukteza-i
hâl ve ilcaat-ı
zamana muvafık
söz söylesin. Ve
mizan-ı Şeriatla
tartсын. Ve böyle
olmaları da
şarttır.*

*Eski hâl muhal,
ya yeni hâl veya
izmihlâl.*

feda etmediği hâlde mağrurâne millete ruhunu feda etmek davasında bulunan, hem de beylik veya tavaif-i mülûk mukaddemesi olan muhtariyet veya istibdad-ı mutlak manasında bir Cumhuriyet gibi gayr-i makul fikirlerde bulunan, hem de zulüm görmüş, kin bağlamış, hürriyet ve Meşrutiyetin birinci ihsanı olan af ve istirahat-ı umumiyeyi fikr-i intikamına yediremediğinden herkesin asabına dokundurmakla tâ heyecana gelip terbiye görmekle teşeffî isteyenlerdir.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Münazarat, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 229-230]

Sual: “Belki onlar eski hâli istiyorlar.”

Cevap: Size kısa bir söz söyleyeceğim; ezber edebilirsiniz. İşte: Eski hâl muhal, ya yeni hâl veya izmihlâl.

Sual: “Acaba daha Sultan Hamid gibi padişah tahta çıkmayacak mıdır? Eski hâl olmayacak mıdır?”

Cevap: Acaba sizin şu siyah çadırınız parça parça edilip yandırılrsa, küllü havaya savrulursa, o külden yeniden çadır edip içinde oturmak kabil midir.

Sual: “Neden?”

Cevap: Zira, eskiden bin adamdan yalnız onu mütenebbih iken, istibdat o dehşetli kuvvetiyle karşısında duramadı, parçalandı. Şimdi, istibdadın kuvveti binden bire indi; tenebbüh ve iltihab-ı ezhan birden bine çıktı.

Sual: “İstibdat o kadar fena bir şey iken, niçin herkes bir çeşit ile onu irtikâp ederdi.”

Cevap: İçinde tefer’unun lezzet-i menhusesi ve tahakküm ve tehevüs-i Nemrudâne vardı.

Sual: “Şimdi çok hilâf-ı şeriat şeyler yapılıyor?”

Cevap: Bence, muhalif-i hakikat-i şeriat olan şeyler, meşrutiyete dahi muhaliftir, ya günahlarıdır veya ilca-i zarurettir. Farz ediniz, şu siyaset muhalif olsun, yine telâşa mahal yoktur. Zira, Şeriat-ı Garranın bin kısmından bir kısmıdır ki, siyasete taallük eder. O kısmın ihmalıyla, şeriat ihmal olunmaz.

Evet, imtisal etmemek, inkâr etmek demek değildir. Hem de, devlet-i Osmaniyeye tâbi olan İslâmların on beş misli İslâmlar, sırf siyaset-i ecanip altındadırlar. Onların dinlerine zarar gelmez; nerede kaldı ki şu hükûmette!.. Ki, kendisi İslâm, millet-i hâkimesi İslâm, üssülesas-ı siyaseti de şu düsturdur:

“Bu devletin dini, din-i İslâm’dır. Şu esası vikaye etmek vazifemizdir. Çünkü, milletimizin mâye-i hayatıyesidir.”

[Eski Said Dönemi Eserleri-Münazarat, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 233-234]

Sual: “Şimdi, hürriyet bahsini sual edeceğiz. Nedir şu hürriyet ki, o kadar tevilât onda birbiriyle çekişiyorlar ve hakkında acip, garip rüyalar görülür?”

Cevap: Yirmi seneden beri onu, hatta rüyalarda takip eden ve o sevda ile her şeyi terk eden birisi size güzel cevap verebilir.

Sual: “Şimdi, hürriyet bahsini soruyoruz. Nedir şu hürriyet ki, o kadar tevilât onda birbiriyle çekişiyorlar ve hakkında acı, garip rüyalar görülür?”

Cevap: Yirmi seneden beri onu, hatta rüyalarda takip eden ve o sevda ile her şeyi terk eden birisi, size güzel cevap verebilir.

Sual: “Hürriyeti bize çok fena tefsir etmişler. Hatta, âdeti, ‘Hürriyette, insan her ne sefahat ve rezalet işlese, başkasına zarar vermemek şartıyla bir şey denilmez’ diye bize anlatmışlar. Acaba böyle midir?”

Cevap: Öyleleri hürriyeti değil, belki sefahat ve rezaletlerini ilân ediyorlar ve çocuk bahanesi gibi hezeyan ediyorlar. Zira, nazenin hürriyet, adab-ı şeriatla müteaddibe ve mütezeyyine olmak lâzımdır. Yoksa, sefahat ve rezaletteki hürriyet, hürriyet değildir; belki hayvanlıktır, şeytanın istibdadıdır, nefis-i emmareye esir olmaktır.

Hürriyet-i umumî, efradın zerrat-ı hürriyatının muhassalıdır. Hürriyetin şe’ni odur ki; ne nefisine, ne gayriye zararı dokunmasın.

Sual: “Nasıl, hürriyet imanın hassasıdır?”

Cevap: Zira, rabıta-i iman ile Sultan-ı Kâinat’a hizmetkâr olan adam, başkasına tezellül ile tenezzül etmeye ve başkasının tahakküm ve istibdadı altına girmeye izzet ve şehamet-i imaniyesi bırakmadığı gibi, başkasının hürriyet ve hukukuna tecavüz etmeyi dahi, şefkat-i imaniyesi bırakmaz. Evet, bir padişahın doğru bir hizmetkârı, bir çobanın tahakkümüne tezellül etmez, bir biçareye tahakküme dahi tenezzül etmez. Demek, iman ne kadar mükemmel olursa, o derece hürriyet parlar. İşte, Asr-ı Saadet...

Sual: “Pekâlâ, kabul ettik ki, hürriyet iyidir, güzeldir. Fakat şu Rum ve Ermenilerin hürriyeti çirkin görünüyor, bizi düşündürür. Reyin nedir?”

Cevap: Evvelâ: Onların hürriyeti, onlara zulmetmemek ve rahat bırakmaktır. Bu ise şer’idir, bundan fazlası sizin fenalığınıza, divaneliğinize karşı bir tecavüzleridir, cehaletinizden bir istifadeleridir.

Saniyen: Farz ediniz ki, hürriyetleri bildiğiniz gibi size fena olsun. Lâkin, yine biz ehl-i İslâm zararlı değiliz. Çünkü, içimizdeki Ermeniler üç milyon olmadığı gibi, gayrimüslimler dahi on milyon yoktur. Hâlbuki bizim milletimiz ve ebedî kardeşlerimiz üç yüz milyondan ziyade iken, bunlar üç müthiş kayd-ı istibdat ile mukayyet olup, ecnebilerin istibdad-ı manevîlerinin taht-ı esaretlerinde eziliyor. İşte hürriyetimizin bir şubesi olan gayrimüslimlerin hürriyeti, bizim umum milletimizin hürriyetinin rüşvetidir. Ve o müthiş istibdad-ı manevînin (HAŞİYE-26) dafidir ve o kayıtların anahtarıdır ve ecnebilerin bizim düşümüne çöktürdükleri müthiş istibdad-ı manevînin râfidir.

Evet, Osmanlıların hürriyeti, koca Asya tâliinin keşşafıdır, İslâmiyet’in bahtının miftahıdır, ittihad-ı İslâm surunun temelidir.

“Bu devletin dini, din-i İslâm’dır. Şu esas vîkaye etmek vazifemizdir.

Çünkü, milletimizin mâye-i hayatiyesidir.”

Evet,
Osmanlıların
hürriyeti, koca
Asya tâliinin
keşşafıdır,
İslâmiyet'in
bahtının
miftahıdır,
ittihad-ı İslâm
surunun
temelidir.

Sual: “Heyhat! Nasıl hürriyetimiz umum âlem-i İslâm’ın hürriyetinin mukaddimesi ve fecr-i sadıku olur?”

Cevap: İki cihet ile.

Birincisi: Bizde olan istibdat, Asya’nın hürriyetine zulmanî bir set çekmişti. Ziya-i hürriyet o muzlim perdeden geçemezdi ki, gözleri açsın, kemalâtı gösterebilir. İşte bu seddin tahribiyle, fikr-i hürriyet Çin’e kadar yayıldı ve yayılacaktır. Fakat Çin ifrat edip komünist oldu. Âlemdeki terazinin hürriyet gözü ağır geldiğinden, birdenbire terazinin öteki gözünde olan vahşet ve istibdadı kaldırdı, git gide kalkacak.

Eğer siz sahife-i efkârı okusanız, tarik-ı siyaseti görseniz, huteba-i umumî olan doğru konuşan ceraidi dinleseniz, anlayacaksınız ki, Arabistan, Hindistan, Cava, Mısır, Kafkas, Afrika ve emsallerinde o derece fikr-i hürriyetin galeyanıyla âlem-i İslâm’ın efkârında öyle bir tahavvül-ü azîm ve inkılâb-ı acib ve terakkî-i fikrî ve teyakkuz-u tam intâc etmiştir ki, pahasına yüz sene verseydik yine ucuzdu. Zira, hürriyet milliyeti gösterdi; milliyet sadefinde olan İslâmiyet’in cevher-i nurânîsi tecelliye başladı. İslâmiyet’in ihtizazını ihbar etti ki, her bir Müslim, cüz-i fert gibi başıboş değildir; belki, her biri mürekkebat-ı mütedâhile-i mütesaideden bir cüzdür, sair eczalar ile cazibe-i umumiye-i İslâmiye noktasında birbirleriyle sıla-i rahimleri vardır.

Şu ihbar, bir kavi ümit verir ki, nokta-i istinad ve nokta-i istimdad gayet kavi ve metindir. Şu ümit, yeisle öldürülen kuvve-i maneviyemizi ihya etti. Şu hayat, âlem-i İslâm’daki galeyan eden fikr-i hürriyetten istimdad ederek umum âlem-i İslâm üzerine çökmüş olan istibdad-ı manevî-i umumînin perdelerini parça parça edecektir. (HAŞİYE-27) ^[21] عَلَي رَغْمِ أَنْفِ أَبِي الْيَاسِ

İkinci cihet: Şimdiye kadar ecnebîler bahane mahane tutarlardı, milletimizi eziyorlardı. Şimdi ise, ellerinde uruk-u insaniyetkârânelerine veya damar-ı mutaassibânelerine veya âsâb-ı dessayânelerine dokunduracak ellerinde serrişte-i bahane olacak öyle nokta bulamazlar. Bulsalar da tutamazlar. Bahusus, medeniyet hubb-u insaniyeti tevlid eder.

Sual: (HAŞİYE-28) “Heyhat! Bize teselli veren şu ulvî emeli ye’se inkılâb ettiren ve etrafımızda hayatımızı zehirlendirmek ve devletimizi parça parça etmek için ağızlarını açmış olan o müthiş yılanlara ne diyeceğiz?”

Cevap: Korkmayınız. Medeniyet, fazilet, hürriyet, âlem-i insaniyette galebe çalmaya başladığından, bizzarure terazinin öteki yüzü şey’en feşey’en hafifleşecektir. Farz-ı muhal olarak, Allah etmesin, eğer bizi parça parça edip öldürseler; emin olunuz, biz yirmi olarak öleceğiz, üç yüz olarak dirileceğiz. Başımızdan rezâil ve ihtilâfatın gubarını silkip, hakikî münevver ve müttehid olarak kervan-ı benîbeşere pişdarlık edeceğiz. Biz, en şedid, en kavi ve en bâkî hayatı intâc eden öyle bir ölümden korkmayız. Biz ölse de, İslâmiyet sağ kalır. O millet-i kudsiye sağ olsun. ^[22] فَكُلُّ اتِّ قَرِيبٍ

Sual: “Gayr-i müslimlerle nasıl müsavi olacağız?”

HAŞİYE-27: Lillâhilhamd, kırk beş sene sonra parça parça etmeye başladı.

HÂŞİYE-28: Dehşetli ve hakikatli bir soru.

[21]. Ümitsizliği âdet edinmiş kimseye rağmen.

[22]. Gelmesi muhakkak olan her şey, uzak da olsa yakındır. (İbni Mace, Mukaddeme: 7/46.)

Cevap: Müsavat ise, fazilet ve şerefte değildir, hukuktur. Hukukta ise, şah ve geda birdir. Acaba bir Şeriat, “Karıncaya bilerek ayak basmayınız” dese, tazibinden menetse, nasıl benîâdemin hukukunu ihmal eder? Kellâ! Biz imtisal etmedik. Evet, İmam-ı Ali’nin (ra) adı bir Yahudi ile muhake-mesi ve medar-ı fahriniz olan Salâhaddin-i Eyyubi’nin miskin bir Hıristi-yan ile mürafaası, sizin şu yanlışınızı tashih eder zannederim. (HAŞİYE-29)

Bazen Zıt, Zıddını Tazammun Eder

Zaman olur zıt, zıddını saklarmış. Lisan-ı siyasette lâfız, mananın zıd-dıdır. Adalet külâhını, (HAŞİYE-120)

Zulüm başına geçirmiş; hamiyet libasını, hıyanet ucuz giymiş. Cihad ve hem gazâya, bağy ismi takılmış; esaret-i hayvanî,

İstibdad-ı şeytanî, hürriyet nam verilmiş. Zıtlarda emsal olmuş, suretler-de tebadül, isimlerde tekabül, makamlarda becayiş-i mekânî.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Lemaat, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 663.]

Yüksek şeylere müsabaka suretinde beşere yüksek maksatları ders veren ve o yolda çalıştıran; ve istibdadatı parça parça eden ve ulvî hisleri heyeca-na getiren ve gıpta ve haset ve kıskançlık ve rekabetle ve tam uyanmakla ve müsabaka şevkiyle ve teceddüt meyliyle ve temeddün meyelâniyle teşhiz edilen “Üçüncü Kuvvet,” yalnız hürriyet-i şer’iyedir. Yani, insaniyete lâyük ve yüksek kemalâta olan meyil ve arzu ile cihazlanmış olmak.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Hutbe-i Şamiye, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 336.]

Hâkimiyet-i milleti temin eden efkâr-ı umumiyenin düşman-ı biâmanı o gebermiş olan istibdad...

[Eski Said Dönemi Eserleri-Makalât, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 20.]

ile siyaseti İslâmîyete alet yaparak, hararetle hürriyete çalışırken, diğer bir hiss-i kable’l-vuku ile dehşetli ve lâdinî bir istibdad-ı mutlakın geleceğini bir hadis-i şerifin manasından anlayıp, elli sene evvel haber vermiş. Said’in teselli haberlerini o istibdad-ı mutlak, yirmi beş sene bilfiil tekzip edeceğini hissetmiş ve otuz seneden beri ^[1]أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ^[1] deyip, siyaseti bırakmış, Yeni Said olmuştur.

Başka bir nüsbada bu başıye şu şekildedir:

Eski Said, parlak bir nurun haysiyetiyle, kuvvetli bir ümitle, tam bir teselli ile, siyaseti İslâmîyete alet fikriyle, hararetle hürriyete çalışırken, diğer bir hiss-i kable’l-vuku ile dehşetli ve dinsizce bir istibdad-ı mutlakın kırk sekiz sene evvel, bir hadisın manasıyla, geleceğini haber verdiği; ve bir kumandanın çıkmasını ve Said’in teselli haberlerini yirmi senede bilfiil tekzip edeceğini hissederek, otuz seneden beri ^[1]أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ^[1] deyip, siyaseti bıraktı; Yeni Said oldu.

HAŞİYE-120: Bu zamanı tam görmüş gibi bahseder.

[1]. Şeytan ve siyasetin şerrinden Allah’a sığınırım.

*Müsavat
ise, fazilet ve
şerefte değildir,
hukuktur.
Hukukta ise, şah
ve geda birdir.
Acaba bir Şeriat,
“Karıncaya bilerek
ayak basmayınız”
dese, tazibinden
menetse, nasıl
benîâdemin
hukukunu ihmal
eder?*

Zulüm başına
geçirmiş; hamiyet
libasını, hıyanet
ucuz giymiş.
Cihad ve hem
gazâya, bağı ismi
takılmış; esaret-i
hayvanî.

Mebusana Hitap

6 Kânunievvel 1324 - 13 Kânunievvel 1324,
Kürd Teavün ve Terakki gazetesi, Sayı: 3-4.

يَا أَيُّهَا الْمَبْعُوثُونَ إِنَّكُمْ لَمَبْعُوثُونَ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ^[23]

Ey Mebusan-ı Ahali!

Hukukullah tabir olunan menafi-i umumiyei bostan-ı medeniyette Mebus-u İlahînin aynü'l-hayat Şeriatıyla iska ediniz; tâ ki medeniyetimiz bu hayat ile gençliğini ebedileştirsün ve adalet-i İlahiye de hakkıyla tezahür etsin. Zira, adalet-i İlahiye arş-ı Şeriatıta tecelli ediyor. Oradan nazil olan ahkâmı düsturu'l-amel yapınız; tâ ki hukukullahta izinsiz tasarruf lâzım gelmesin. Sahib-i hakkın izni olmasa tasarruf caiz olmaz. İnsanlar hür oldular, lâkin yine ibadullahtırlar.

İstibdat denilen dev-i derendenin pençe-i gaddarında hanım-ı hatime-i edyan sükût ile ibka edilmişti. Şimdi elbette, taht-ı medeniyette oturan ve efkâr-ı umumî denilen Süleyman-ı Meşrutiyetin engüşt-ü mübareğine, her hasiyet-i teshire malik nigîn-i Şeriat-ı Garra lâyük görülecek. Evet bunu lâyük görünüz, fiilen de tebrik ve inkıyad ediniz. Bırakmayınız, Meşrutiyetin yed-i âdilânesine yakışan o seyfullah-ı beyzaya istibdadın pis pençesi ilişsin ve ağrazına vesile ederek o mübareği lekedar etmesin.

Milyonlarca dâhilerin nusus-u kâtiadan istihracıyla Şecere-i Tuba gibi teşaub etmiş ve siyaseten ve maslahaten hangisinin hangi meselesine temessük caiz bulunmuş^[24] كِتَابٍ مُّبِينٍ^[24] وَلَا يَابِسِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ^[24] sırrını tefsir eylemiş olan mezahib-i erbaadan o define-i bîpayan ve bîintiha, o cevahirle memlûdur ya, o Şeriat-ı Garradan ahkâm-ı âdile ve hakaik-ı ulviyei düstur olmak üzere tanzim için hamele-i Şeriatın efkâr-ı umumiyesine müracaat ediniz; tâ ki, Meşrutiyetteki hakaiki ve Kanun-u Esasidedeki ahkâmı, daha mükemmel, daha vazih, Şeriat-ı Garradan istihrac ve tanzim etsinler; nasıl ki az himmetle Mecelle-i Ahkâmı tanzim ettiler. Zira hablü'l-metîn-i hayatımız olan ittihad-ı umumî bununla tahakkuk edecek ve kuvvet bulacaktır.

Şimdiye kadar şems-i İslâmiyet sehab-ı muzlim-i istibdat ile ve onun neticesi olan sû-i ahlâk ve zaaf-ı diyanetle mestur-u münkesif ve ma'kes olan kamer-i medeniyet, haylûlet-i cehalet ve vahşet ile münhasif olduğundan, hâşâ, din-i İslâm müsaid-i istibdat ve atalet olduğuna dair bazıları için bir zann-ı batıl hâsıl olmuştur. [25] الْحِكْمَةُ ضَالَّةٌ الْمُؤْمِنِ أَخَذَهَا أَيَّمَا وَجَدَهَا^[25] bir Şeriatıta esas olsa, acaba ne senetle, ne suretle mâni-i terakkî olur. Siz de Meşrutiyeti “meşruiyet” ünvanı ile tavsif ve telâkki ve telkin ediniz; tâ ki o

[23]. Ey mebuslar! Şüphesiz, sizler büyük bir gün için diriltileceksiniz.

[24]. Yaş ve kuru ne varsa, apaçık bir kitapta yazılmıştır. (En'am Suresi: 59.)

[25]. Hikmet mü'minin yitik malıdır; nerede bulsa alır. (Tirmizi, Kitabü'l-İlim: 19; İbni Mâce, Kitabü'z-Zühhd: 15.)

batılı tekzip edesiniz. Yoksa, başka vicdanî dinlere kıyasen, Şeriatı siyasetten tecritle o zann-ı batılı tasdik etmeyiniz. Zira, dinimiz nasıl ki manevî ve vicdanî ve uhrevî ve naklîdir; maddî ve siyasî ve aklî ve meaşî tanzim ve temin ediyor. Bazı Avrupa muhakkikleri demişlerdir ki: “Bazı aktârdaki insanların daire-i medeniyete duhullerine vasıta-i yegâne İslâmiyet’tir.” Müslümanların lâhm u demlerine karışmış olan din-i İslâm, onların hissiyat ve efkârında müessir ve vicdanlarında sultan-ı mutâ olduğundan şimdi esas-ı terakkiyi metin bir esasa istinad ettirmek için efkâr ve ezhan meyanında seyyale-i elektrikiye gibi cereyan eden mesâil-i diniye ile vicdanlarıyla muhabere ve neşredilsin.

Hem de etfalın talimi kasrî ve cebrîdir. Etfale benzeyen akvamın terbiye ve talimleri de cebrî gibi olacaktır. Bu zaman-ı hürriyette kasır, şevk ve muhabbet olacaktır. Ve o şevk-i hakikîyi tevlid eden, vicdanlarından çıkan sadâ-yı diyanettir. Ve onu tehyic eden hasiyet, ruhanî manyetizmaya malik olan Şeriat-ı Ahmediyenin emr-i nafiziyle olacaktır. Kürdistan, Arabistan, Arnavutluk’ta gezenler, bu müddeada tereddüt etmezler. Onların ezhanını ruhanî manyetizma ile manyetizmlendirmek ancak Şeriat namıyla olacaktır. Marazımızı teşrih edelim, ona göre deva arayalım.

Marazımız atalet, cehalet ve muhalefet-i Şeriatla hâsıl olan sû-i ahlâk ve onların neticeleri olan fakr u zaruret ve irtikâb-ı hile ve başka nam ile sirkat-ı alenîdir. Âlem-i medeniyet, bu seyyiatın izalesini bizden istiyorlar. Diyaneti zayıflaştırmakla tedavi, parmaktaki cerihanın tedavisi için göz çıkarmaya benzer. Zira milletin kalp hastalığı zaaf-ı diyanettir.

Hulâsatü’l-hulâsa: Meşrutiyet, seyfi elmas-ı Şeriatı elde tutmak zarurîdir; tâ ki, üç şecere-i zakkumu esasıyla kessin, o üç define-i cevahiri veyahut şecere-i tubayı muhafaza etsin.

• Birinci şecere-i zakkum, Avrupa’nın hakkımızda zann-ı fasidi ve onun semeresi olan hiss-i nefret ve merhametsizlik ve şematettir. Zira İslâmiyet’in mâni-i terakkî ve müsaid-i istibdat olduğunu hataen zannetmişlerdi.

• İkinci şecere-i zakkum, maden-i ahlâk-ı seyyie ve medeniyetin en büyük seyyiesi olan dinsizliktir. Bu şecere-i zakkumun zemin-i şûresi budur ki, eğer her kemale muhit olan din-i İslâmî yalnız vicdana sıkıştırılırsa, din bir tarafta kalır ve hamele-i Şeriat tebaiyet hükmüyle geri kalarak gitgide inhitat ederek o şecere-i zakkum müsait zemin bulacaktır. Zira herkes tebeî ve sathî nazarıyla dine nazar ederek dikkatsizlik ve taassup ile dine karışmış olan bazı hikâyat-ı İslâmiye ve teşbihat-ı İsrailiyat ki, bazı avam-ı nâs onları akide ve hakikat ve İslâmiyet’ten telâkki etmişlerdir. Onlar da avam gibi akide ve hakikat zannedeceklerinden, fününlara muhakeme ettikleri vakit kalp hastalığı mesabesinde olan zaaf-ı akideye müptelâ olacaklardır.

• Üçüncü şecere-i zakkum, nifak ile anâsır-ı İslâmiyeyi tefrikaya ve efradın kalplerini teşettüte ve efkâr-ı umumiyeyi çatallaştırmaya ve hükûmeti izmihlâle verecektir. Zira en âmî ve cebîn, en has ve cesur gibi hiss-i diyanetle mütehasis, din namıyla ne telkin olursa ruhunu feda eder. Hubb-u

*Hukukullah tabir
olunan menafi-i
umumiyeyi
bostan-ı
medeniyette
Mebus-u İlahînin
aynî’l-hayat
Şeriatıyla iska
ediniz; tâ ki
medeniyetimiz
bu hayat ile
gençliğini
ebedileştiresin ve
adalet-i İlahiye de
hakkıyla tezahür
etsin.*

Marazımız
atalet, cehalet
ve muhalefet-i
Şeriatla hâsıl
olan sû-i ahlâk
ve onların
neticeleri olan
fakr u zaruret
ve irtikâb-ı hile
ve başka nam ile
sirkat-ı alenîdir.

vatan ve sırf hubb-u millet ve saadet-i dünyevî olan hissiyatlar ancak binden bir tane, hakkıyla mütehassis oluyor. Ve muhtesler de hubb-u vatan ve millet içinde diyanet ve şevket-i İslâmî ve şerâyi-i dinî mülâhazasıyla mütehassis oluyor. Demek din vasıtasıyla olmazsa, şahs-ı manevî olan hükûmet, avam-ı nâs nazarında münafık veya mürted gibi olacak ve hayatımız olan ittihad ve ruh-u hükûmet olan itaat, “ehven min beyti’l-ankebut” olacaktır. Bir asker hiss-i hakikî-i vicdaniyattan arî farz edilse, kâr u zârda ne fedakârlık gösterecek!

Eğer Şeriatecessüm ve temessül etse idi, istibdadı şeytan gibi tel’in edecekti. Şeriatı bertaraf bırakmayınız; tâ istibdat pis eliyle vücudunu lekedat etmesin.

Meşruiyet zemininde neş’et eden,

Birinci şecere-i tuba, ittihad-ı umumîdir. Zira, avam ve havas hiss-i dinle mütesaviyen mütehassistirler. Eğer din namıyla olmasa, biçare avam mazi tarafa dönüp gidecekler, zaman-ı saadete sizi şekva edeceklerdir.

İkinci şecere-i tuba, eyadi-i şebabete mazhar olan medeniyetimizdir. Zira Şeriat, mehasin-i medeniyete emirle beraber, medeniyeti inkıraza sevk eden ve ihtiyarlatmakta olan sefahet ve israfat ve maişetteki müthiş müsavatsızlıktan nehyediyor.

Üçüncü şecere-i tuba, ikbal-i istikbalimizi temin eden diyanet-i kâmilemizdir. Zira Meşrutiyette Şeriat, esas-ı evvel-i medeniyetimizin deveran-ı demi yerine geçmiş olan Şeriat-ı Ahmedîyi teneffüs ve terakkiyat-ı efkâr ile onun mülevves olan hikâyat ve İsrailiyat ve teşbihattan tasfiye edileceğinden, küre-i arzın deveran-ı demi yerine geçecektir. Veyahut şems-i İslâmiyet sema-i siyasette sehab-ı muzlimden halâs olduğundan, kamer-i medeniyeti tenvir ve Asya tarlasının çiçeklerini tenmiye ve tezyin edecektir. Zira din esas-ı olduğu hâlde, hamele-i Şeriat, dâhî ve siyasî adamlar olacaklar ve İslâmiyet’i o hikâye-i İsrailiyattan tecrit edecek ve sileceklerdir.

وَالْفُضْلُ مَا شَهِدْتُ بِهِ الْأَعْدَاءُ^[26]

Yeni Dünyanın en meşhur feylesofu demiş ki: “İslâmiyet çıktığı zaman âteş-i cevval gibi, odun parçalarına benzer sair edyan ve efkârı bel’ etti. On iki asırda iki yüz milyonun rehber-i hayatı olmuş ve o hakaik-i ulviye müsademat-ı âleme karşı hasiyetini ve hakikatini muhafaza etmekle şimdi mir’at-ı mücellâ gibi Muhammed-i Arabî’yi nazarımızdaecessüm ettiriyor.”

Elhâsıl: Bir hazine-i cevahire malik olduğumuz hâlde, Avrupa’ya ahkâmda izhar-ı fakr, ahlâkta dilencilik etmek din-i İslâm’a büyük bir hiyanettir ve hayat-ı millete kastetmektir. Dünya için din feda olmaz, berâhin-i akliye üzerine müesses olan din-i İslâm, başka dine kıyas olunmaz.

Evet, Avrupa’dan ahz u iktibasa muhtacız. İhtiyacımız idare-i mülk ve tanzim-i kuvâ-yı harbiye-i bahriyeden ve fûnun-u sanayiden işimize yaranlarıdır (dinimizin emriyle). Avrupa da bizden yalnız adaleti ister ve medeniyeti bekler; tâ muvazenesi bozulmasın. Bu iki esasa Şeriatımız müessis ve külliyetiyle nazırdır. Zaaf-ı diyanetle uhuvvet ve hürriyet ve medeniyet,

[26]. En kat’î fazilet odur ki, düşmanlar dahi onun tasdikine şehadet etsin.

bataklık ve müteaffin sulardan zehirlenmiş çiçek ve meyvelere benzer. Aca-ba Şeyheyn ü Ömereyn ve Harun u Me'mun ve Endülüs'teki Emeviler, zaaf-ı dinle mi terakkî ettiler? Zaman-ı salifte âlemde hükümferma olan istibdadın pederi vahşet olduğu hâlde, sadr-ı evvelin hürriyet ve adalet ve müsavatlari bürhan-ı bâhirdir ki, Şeriat-ı Garra, hürriyet-i hakkı ve adaleti ve ibadetteki müsavatiyla iman olunan müsavat-ı hukuku cemî-i revâbit ve levazımatıyla camidir. Buna binaen kat'iyen hükmediyorum, şimdide kadar noksaniyetimiz ve tedenniyatımız ve sû-i ahlâkımız dört sebepten gelmiş:

Birincisi: Şeriat-ı Garranın adem-i mûraat-ı ahkâmından ve bazı hakaik-ı şer'iyeyi başka ünvanla gösterdiğinden, avamı tenfir ile itaat-ı vicdaniyelerini sarstırmaktır. Devr-i inhitatımızdan beri güya fevka's-Şeriat bazı nizamatı neşretmek (Şeriattan izin almadan) tedennimizin en büyük sebebidir.

İkincisi: Bazı müdahinlerin keyfemayeşa sû-i tefsir etmek, hâşâ, İslâmiyet'i istibdada müsait ve medeniyete mâni gibi göstermektir.

Üçüncüsü: Zahirperest dinin cahil dostları, taassubat-ı nabemahal ile bazı teşbihati hakikat olarak telâkki ve telkin ederek ve bunu iyilik belleyip dine hıyanet etmesidir.

Dördüncüsü: Müşkilü't-tahsil mehasin-i medeniyeti terk ile çocuk gibi heva ve hevese muvafık zünub-u mesâvî-i medeniyeti tutı gibi taklit etmeleridir.

Ey Vükelâ-i Ümmet! Şeriat namıyla meydana çıksanız, icma-ı ümmetin bir küçük dili olacaksınız. Hem de Şeriat-ı Garranın nidasıyla bütün ezhanı manyetizmalandıracak ruhen ve vicdanen evamiriniz telâkki olunacaktır. Siz ehl-i teşrih değilsiniz; ehl-i tercih ü tatbik-i ahkâm-ı ilcaat-ı zamane olacaksınız. Ve böyle esaslarda az bir ihmal ve inhiraf, kesr-i adedî gibi, furuatta bir yekûn-u azîm-i seyyiat teşkil edecektir. Şimdi tam görünmese, müstakbel tarlasında ebuçehil karpuzu gibi mazarrat ile sümbüllenecektir. Ehvenü's-şerri ihtiyâr adalet-i izafiyedir. İcaletü'r-rakib gibi yapılmasın, tâ adalet-i hakikiyeye istidat peyda olsun.

Ey Mebuslar! İyi muvazene ediniz. Tâ ki ^[27]حَفَظْتُمْ شَيْئًا وَغَابَتْ عَنْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ، adalet ne ünvanla olsa, adalettir. Lâkin ihtilâf-ı ünvanın büyük bir tesiri var. Hatta mantıkta bir şey-i vahid, bir ünvanla zarurî olduğu hâlde, başka ünvanla nazarîdir. Ve salât, ibadet ünvanıyla, kibleye müteveccih olduğu hâlde, sahih ve kurbettir; ve lu'b ünvanıyla veyahut kibleye teveccüh olunmasa batıl ve haramdır. Namaz, sureten o namazdır.

Binaenaleyh, Meşrutiyet ve Kanun-u Esasî denilen adalet ve meşvereti, bu ünvan ile beraber o ünvan-ı muhteşem ve müessir ve adalet-i mahzayı mutazammın; ve nokta-i istinadımızı temin eden; ve Meşrutiyeti bir esas-ı metîne isnat ettiren; ve evham ve şükûk sahibini varta-i hayretten kurtaran; ve istikbal ve ahiretimizi tekeffül eden; ve menafi-i umumî olan

*Eğer Şeriat
tecessüm ve
temessül etse
idi, istibdadi
şeytan gibi
tel'in edecekti.
Şeriatı bertaraf
bırakmayınız; tâ
istibdat pis eliyle
vücudunu lekedar
etmesin.*

[27]. Bir şeyi korudunuz ama pek çok şeyi kaybettiniz.

*Ehvenü'ş-şerri
ihtiyâr adalet-i
izaftıyedir.
İcaletü'r-rakib
gibi yapılmamın,
tâ adalet-i
hakikiyeye istidat
peyda olsun.*

hukukullahı izinsiz tasarrufundan sizi tahlis eden; ve hayat-ı milliyemizi muhafaza eden; ve umum ezhanı manyetizmalandıran; ve ecânibe karşı kemalimizi ve metanetimizi ve mevcudiyetimizi gösteren; ve sizi muaheze-i dünyevî ve uhrevîden kurtaran; ve maksat ve neticede ittihad-ı umumîyi tesis eden; ve o ittihadın ruhu olan efkâr-ı umumiyeyi tevlid eden; ve çürük mesâvî-i medeniyeti hudud-u hürriyet ve medeniyetimize girmekten yasak eden; ve bizi Avrupa dilencilikinden kurtaran; ve geri kaldığımız uzun mesafe-i terakkîden sırr-ı i'caza binaen zaman-ı kasîrde tayyettiren; ve Turan ve Ariyan'ı ve Sam'ı tevhid ederek zamanıyla bize bir büyük kıymet veren; ve şahs-ı manevî-i hükûmeti Müslüman gösteren; ve Kanun-u Esasînin ruhu ve On Birinci Maddeyi muhafaza eden; ve Avrupa'nın eski zann-ı fasidlerini tekzip eden; ve Muhammed'i (asm) hatem-i enbiya ve Şeriatın ebedî olduğunu tasdik ettiren; ve muharrib-i medeniyet olan dinsizliğe karşı sed çeken; tebâyün-ü efkâr ve zalâm-ı teşettüt-ü ârâyı safa-i nurânîsiyle^[28] ortadan kaldıran; ve umum ulema ve vaizleri ittihad-ı saadet-i millete ve icraat-ı hükûmet-i meşrutaya hadim eden; ve adalet-i mahz ve merhametli olduğundan, anâsır-ı gayr-i müslimeyi daha ziyade telif ve rabteden –evet evet daha ziyade rabteden, zira onların itminanı nokta-i diyanete istinad ettirmektedir– ve en cebîn ve âmî bir adamı en cesur ve has adam gibi hiss-i hakikî-i terakkî ve fedakârlık ve hubb-u vatanla mütehasis eden; ve hâdim-i (هادم) medeniyet olan sefahet ve israfat ve havâic-i gayr-i zaruriyeden bizi halâs eyleyen; ve muhafaza-i ahiretle beraber, imar-ı dünya etmekle sa'ye neşat veren; ve hayat-ı medeniyet olan ahlâk-ı hasene ve hissiyat-ı ulviyenin düsturlarını ders veren; ve her birinizi elli bin kişinin takaza-i hakkından tebrie eden; ve sizi icma-ı ümmete küçük bir misal-i meşru gösteren; ve sırr-ı niyete binaen, a'malinizi ibadet gibi telâkki ettiren; ve üç yüz milyonun hayat-ı manevîyesine kast-ı cinayetten sizi tahlis eden ol Şeriat-ı Garra ünvanıyla gösterseniz, bu kadar fevaidi tahsil ile beraber, acaba ne gibi şeyi kaybedeceksiniz?

Eğer denilse: Acaba medeniyetin revâbıtı ve fûnundaki hakaikî Şeriat-ı Garrada nasıl çıkarılacak ve tatbik edilecek?

Ben derim: Ulema-i dinin efkâr-ı umumiyelerine müracaat ediniz ve ezhan-ı nukkada havale ediniz. Fahir olmasın, derim ki: O külliyyetten cüz'iyetim cihetiyle iddia ediyorum ki, benden sual ediniz; medeniyetin mehasin-i hakikiyesini Şeriat-ı Garrada daha ekmelini göstereceğim ve fûnundaki hakaikî-yakîniyenin hiçbir nusus-u kâtia-i İslâmiyeye muhalif olmadığını ispat edeceğim. Muhalefet ancak fûnunun bazı nazariyat veya hut faraziyyattadır ki, gençlerimiz, tutî taklidi gibi, yakîn zannetmişler. Ve nususun bazı zevahiri gayr-i murad meyânında vuku bulur.

[28]. "Safa-i nurânî" kelimesi, Üstadın 1950'den sonra gözden geçirdiği bir nüshada "Yaşasın Kur'ân-ı Kerim'in Kanun-u Esasileri" başlıklı makalesinde "safha-i nurânî" şeklindedir.

Ey Mebuslar! Mecelletü'l-Ahkâm bir hüsn-ü misaldir. İslâmiyet sizden çok büyük şeyler bekliyor. Peygamber de Zaman-ı Saadet'te elini kaldırmış gibi size nida ediyor.

Hem de kuvvet kanunda olsun. Yoksa istibdat münkasım olmuş olur. Kanununun kuvveti, mukanninin kuvvetiyledir. ^[29] إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْقَوِيُّ الْمَتِينُ kanun-u İlahîdeki kuvvet ve akaid-i hakka cihetiyeleridir ki, bir zaman-ı kasîrde şark ve garbı adalete mazhar ve istilâ etti. Şeriatın büyüğüne itaat, istibdadın gayrıdır. Zira Şeriatı tefevvuk eden en büyük bir adama esaret-i nefisten tahallûs ve hürriyet-i şer'iyeden tekemmül için hiss-i ihtiram ve muhabbetle itaat, hibr ve havf üzere müesses ve tenebbüh-ü efkâr cihetiyle şimdiki zamanda istidadı kalmayan istibdadın gayrıdır. Mesâlik ve edilledede ihtilâf, maksat ve neticede ittihadıdır. Kuvve-i dafia ve cazibe gibi bir kıyasta bulunmalı; tâ muvazene bozulmasın. Sırf ittihad, taklidi intâc ediyor.

Hürriyet-i mutlakanın meydanı olan Kürdistan dağlarında büyümüş ve âdât ü adap ve nezaket namıyla hiçbir kayıt altına girmemiş ve hürriyetini hiçbir şeye ve lezzete feda etmemiş ve hatta zaman-ı istibdatta hürriyetin ünvanı ve en müsait bir zemini olan divaneliği kabul etmiş ve âlem-i gaybdan gelen bir sadâ-yı manevî vicdanında taninendaz olarak kalbindeki İslâmiyet'i tehyic ve gayretini temviç ederek bu hararetili hissiyatını aks-i sadası gibi izhar eylemiş bir adamın asabiyetinden neş'et eden ifrat ve tefritini onun hulûs-u niyetine ve ihtiyârsızlığına bağışlamak mukteza-i mürrüvet ve insanıyettir.

پَسْ كُنْمُ جُونُ زِيرَكَانَرَا اَيْنُ بَسْ اَسْت

بَانَكَ دِهْ كَرْدَمْ اَكْرَدَرُ كَسْ اَسْت ^[30]

Yaşasın adalet-i İlahî, ebedî olsun Şeriat-ı Ahmedî, payidar olsun meşruta-i meşrua!

[Eski Said Dönemi Eserleri-Makalât, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 29-40.]

Ey Mebusan!

Uzunluğu ile beraber gayet muciz birtek cümle söyleyeceğim; dikkat ediniz. Zira, itnabında, yani uzunluğunda icaz var. Şöyle ki:

Cumhuriyet ve demokrat manasındaki meşrutiyet ve kanun-i esasî denilen adalet ve meşveret ve kanunda cem-i kuvvet, bu ünvanla beraber asıl malik-i hakikî ve sahib-i ünvan-ı muhteşem olan ve müessir ve adalet-i mahzayı mutazammın bulunan ve nokta-i istinadımızı temin eden ve meşrutiyeti ve cumhuriyeti bir esas-ı metîne istinat ettiren; ve evham ve şükûk sahibini varta-i hayretten kurtaran; ve istikbal ve ahiretimizi tekeffül eden; ve menafî-i umumiye olan hukukullahı izinsiz tasarruftan sizi tahlis eden; ve hayat-ı milliyemizi muhafaza eden; ve umum ezhanı manyetizmalandıran; ve ecanibe karşı metanetimizi ve kemalimizi ve mevcudiyetimizi gösteren; ve sizi muaheze-i dünyeviye ve uhreviyeden kurtaran; ve maksat ve

[29]. Muhakkak ki Allah sonsuz güç ve kudret sahibidir.

[30]. Akıl sahipleri için bu söylediklerim kifayet eder. Köye seslendim, sesimi duyan varsa eğer.

Meşrutiyet ve Kanun-u Esasî denilen adalet ve meşvereti, bu ünvan ile beraber o ünvan-ı muhteşem ve müessir ve adalet-i mahzayı mutazammın; ve nokta-i istinadımızı temin eden.

Hem de kuvvet
kanunda olsun.

Yoksa istibdat
münkasım
olmuş olur.

Kanunun kuvveti,
mukanninin
kuvvetiyedir.

neticede ittihad-ı umumîyi tesis eden; ve o ittihadın ruhu olan efkâr-ı ameyi tevliit eden; ve çürük mesavi-i medeniyeti hudud-i hürriyet ve medeniyetimize girmekten yasak eden; ve bizi Avrupa dilenciliginden kurtaran; ve geri kaldığımız uzun mesafe-i terakkiyi, sırr-ı i'caza binaen, bir zaman-ı kasırde tayyettiren; ve Arab ve Turan ve İran ve Samileri, yani beraber olanları tevhid ederek az zaman içinde bize bir büyük kıymet verdiren; ve şahs-ı manevî-i hükûmeti Müslüman gösteren; ve Kanun-i Esasının ruhunu ve On Birinci Maddeyi muhafaza ile sizi hıns-ı yeminden (yemin bozmaktan) kurtaran; ve Avrupa'nın eski zann-ı fasitlerini tekzip eden; Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâmin hatemülenbiya ve şeriatının ebedî olduğunu tasdik ettiren; ve muharrib-i medeniyet olan ve anarşiliğe yol açan dinsizliğe karşı set çeken; ve zulmet-i tebayün-i efkârı ve teşettüt-i ârâyı safha-i nuranîsiyle ortadan kaldıran; ve umum ulema ve vaizleri ittihad ve saadet-i millete ve icraat-ı hükûmeti meşruta-i meşruaya hadim eden; ve adalet-i mahzası merhametli olduğundan anasır-ı gayrimüslimeyi daha ziyade telif ve rapteden; ve en cebîn ve âmi adamı en cesur ve en has adam gibi hiss-i hakikî-i terakki ile ve fedakârlık ve hubb-i vatanla mütehassıs eden; ve hâdim-i medeniyet olan sefahat ve israfattan ve havaic-i gayr-i zaruriyeden bizi halâs eden; ve muhafaza-i ahiretle beraber imar-ı dünya etmekle sa'ye neşat veren; ve hayat-ı medeniyet olan ahlâk-ı hasene ve hissiyat-ı ulviyenin düsturlarını öğreten; ve her birinizi, ey mebuslar, elli bin kişinin takaza-i hakkında, yani haklarını sizden dava etmekte tebric eden; ve sizi icma-ı ümmete küçük bir misal-i meşru gösteren; ve hüsn-i niyete binaen a'malinizi ibadet gibi ettiren; ve üç yüz milyon Müslümanın hayat-ı maneviyesine suikasttan ve cinayetten sizi tahlis eden ol Kur'an-ı Mukaddes'in düsturlarını unvanıyla gösterseniz ve hükümlerinize mehaz edinseniz ve düsturlarını tatbik etseniz, acaba bu kadar fevait[di] ile beraber ne gibi bir şey kaybedeceksiniz? Vesselâm.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Makalât, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 53-55.]

Muhabbet-i din saikasıyla teşekkül eden cemaatlerin iki şart ile umumu tebrik ve onlarla ittihad ederiz.

Birinci şart: Hürriyet-i şer'iyeyi ve asayiş muhafaza etmektir.

İkinci şart: Muhabbet üzerinde hareket etmek, başka cemiyete leke sürmekle kendisine kıymet vermeye çalışmamak. Birinde hata bulunsa, müfti-i ümmet olan cemiyet-i ulemaya havale etmektir.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Makalât, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 74.]

Şeriatla münasebet-i vehmiyeden başka irtibatı olmayan istibdat, o kadar zamanda o derece dâhil ve hariç muhacemata karşı kendini muhafaza ettiğinden, şimdi şeriatın has abd-i memlûkü ve münasebet-i hakikî ile merbut olan meşrutiyet-i meşrua, bu kuvvet-i azîme-i şer'iyeye isnat ve istimdat etmek zarurîdir.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Makalât, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 81.]

İstibdat herkesin şevkini kırıp, ataletle sevk ediyordu. Şimdi ise, madem ki meşrutiyette efkâr-ı amme hâkimdir; o efkârın eczası da her ferdin fikr-i

mahsusudur. Her fert de hareket etmek lâzımdır; tâ cereyan-ı umumî muhtel olmasın. Binaenaleyh, yalnız saadet-i vatan ve selâmet-i hükûmet olan makasıt, farz-ı kifaye gibi telâkki olunduğundan herkes “Neme lâzım, başkası düşünsün” gibi cevap-ı miskinâneye ve başkasına havale ve itimad etmek gibi tevekkül-i âcizâneye müsait bir zemin oluyor.

.....

Şimdiye kadar ihtilâf-ı efkârımızdan istibdad istifade etti. Kezalik, ihtilâf-ı İslâm'dan Avrupa da istifade ederek istibdad-ı manevîleri altında bizi ezdi. Şimdi, evvelâ biz müttefik olalım; tâ ki dest-i vifakı bizdeki gayrimüslimlere de uzatabilelim. Ve Avrupa'nın istibdad-ı manevîyesi de meşrutiyet-i manevîyeye inkılâp edebilsin.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Makalât, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 82-83.]

Vehim

“Şimdiki zamanda terakkiyata ve saadet-i dünyevîyeye sarf-ı himmet lâzımken, böyle taassup ve teşettütü intaç eden din meselesi meşrutiyette esas tutulsa bazı mehaziri intaç eder.”

İrşat

Dünyada tedennimizin sebebi, dinimize riayetsizliktendir. Hem de intizam-ı idareden ziyade, tehzib-i ahlâka muhtacız. Mühezzeb-i ahlâk da dindir. Dünya için din ihmal olunmaz. Biz vatani din ve Haremeyn için severiz. Dünyayı da din için imar edeceğiz. ^[31] لَا خَيْرَ فِي الدُّنْيَا بِلَا دِينٍ

Madem ki meşrutiyette hâkimiyet millettedir; mevcudiyet-i millîti göstermek lâzımdır. Milliyetimiz ise yalnız İslâmiyet'tir. Zira anasır-ı İslâmiyenin revabıt ve milliyetleri İslâmiyet'ten başka, Hazret-i Nuh (as) evlâtıdır. Nasıl ki, az bir ihmal ile, tavaif-i mülûk temelleri atıldı ve on üç asır evvel İslâmiyet'in darbesiyle ölen asabiyet-i cahiliye ve kavmiyeyi ihya-ya başlamasıyla, fitneyi ikaza başladı.

.....

Amir ve hâkim vicdanî olmalı. Yoksa daima istibdadın taht-ı tahakkümünde bulunacağız. Amir-i vicdanî de tenevvür-i fikre tevakkuf eder. Tenevvür-i fikir ise umumda ya marifet-i âmm veya medeniyet-i tam veya İslâmiyet'in hissiyle olacaktır. Hâlbuki binden on tane, medeniyet veya marifetle münevverü'l-fikirdir. Bu ise aheng-i terakkiyi ihlâl eder. Aheng-i ittîradî için nure'n-nur olan din-i İslâm'ı menar ve rehber etmeliyiz. Ancak tâ herkes de münevverü'l-fikir gibi olsun. Zira hiss-i din ile, en âmî, en münevverü'l-fikir gibi mütehasistir. Fikri münevver olmasa da, kalbi münevverdir. Hissiyat güzel olursa, efkâr da müstakim olur.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Makalât, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 89-91.]

Vehim

“Meşrutiyetin bir rüknü hürriyet-i tammedir. Hâlbuki, sünnet-i Nebiyyeyi hedef-i maksat eden İttihad-ı Muhammedî, hürriyeti tahdit eder ve medeniyetin çok levazımına münafidir.”

[31]. Dinsiz dünyada hayır yoktur.

Cumhuriyet ve demokrat manasındaki meşrutiyet ve kanun-i esası denilen adalet ve meşveret ve kanunda cem-i kuvvet.

İstibdad herkesin
şevkini kırıp,
atalete sevk
ediyordu. Şimdi
ise, madem ki
meşrutiyette
efkâr-ı amme
hâkimdir; o
efkârın eczası da
her ferdin fikr-i
mahsusudur. Her
fert de hareket
etmek lâzımdır; tâ
cereyan-ı umumî
muhtel olmasın.

İrşat

Hürriyeti tahditte, tahkik ve tekml eder ve medeniyetin aldatıcı zünup ve mesavisini hudud-i hürriyet ve medeniyetimize girmekten seyf-i şeriatla yasak eder. Zira asıl hür, mü'mindir. Dinsiz daima istibdad altındadır. Çünkü Sâni-i Âlem'e hakkıyla abd ve hizmetkâr olan, başkasının istibdadına tezellüle tenezzül etmemek gerektir. Ve tahdid-i hürriyet, insanîyet nokta-i nazarından zarurîdir.

Amma, hürriyet-i mutlaka vahşet-i mutlakadır, belki hayvanlıktır. İnkıyad-ı vicdan ile, ahkâm-ı şer'î ile takayyüd, hürriyette tekemmüldür; münafi değil.

Amma, levazım-ı medeniyet dediğiniz bazı zünup ve mesavi-i medeniyeti çocukluk tabiatıyla, heva ve hevesle aldatıcı mehasin zannedersiniz. Hâlbuki, asel-i müsemmem gibi aldatıcıdır. Medeniyetin hiçbir mehasin-i hakikîsi yoktur ki, şeriatla sarahaten veya istilzamen veya iznen o veya daha ahseni bulunmasın.

Hem de, bazı lâubaliler hür yaşamak istemediklerinden, nefis-i emmarenin istibdad ve esaret-i rezilesinin altına girmek istiyorlar.

Elhâsıl: Şeriat dairesinden hariç olan hürriyet, ya başka kalıpta istibdad veya esaret-i nefis veya vahşet-i hayvaniyedir. Böyle lâubaliler iyi bilsinler ki, diyanetsizlikle, sefahatle hiç sahib-i vicdan bir ecnebiye kendilerini sevdiremezler, benzettiremezler. Zira mesleksiz ve sefih sevilmez ve erkeğe karı libası yakışmaz.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Makalât, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 92-93.]

Ayasofya'da, Bayezit'te, Fatih'te, Süleymaniye'de umum ulema ve talebeye hitaben müteaddit nutuklarla, şeriatın ve müsemma-i meşrutiyetin münasebet-i hakikiyesini izah ve teşrih ettim; ve mütehakkimâne istibdadın şeriatla bir münasebeti olmadığını beyan ettim. Şöyle ki:

[32] سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ hadisinin sırrıyla, Şeriat âleme gelmiş; tâ istibdadı ve zalimâne tahakkümü mahvetsin.

Eğer temessül etse istibdad bir dev ve meşru meşrutiyet bir manevî Süleyman, şeriat hatem-i Süleyman suretine girerdi. Bu hasiyet-i tesahhüre malik olan, hatem-i şeriat idi. Taht-ı medeniyette oturan ve efkâr-ı umumîye denilen Süleyman-ı meşrutiyetin engüşt[ün]e lâyük iken ifrit-i istibdad gasp etmişti.

Herhangi bir nutuk irad ettimse, her bir kelimesine kimsenin bir itirazı varsa, bürhan-ı kat'î ile ispata hazırım. Ve dedim ki:

Asıl, şeriatın meslek-i hakikîsi, hakikat-i meşrutiyet-i meşruadır. Demek, meşrutiyeti delâil-i şer'îye ile kabul ettim. Başka medeniyetçiler gibi, taklidî ve hilâf-ı şeriat telâkki etmedim ve şeriatı rüşvet vermedim. Ve ulema ve şeriatı Avrupa'nın zünun-i fasidesinden iktidarına göre kurtarmaya çalıştığımdan, cinayet (!) ettim ki, bu tarz muamelenizi gördüm.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Divan-ı Harb-i Örfî, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 121-122.]

[32]. Kavmin efendisi onlara hizmet edendir. (Keşfü'l-Hafâ, 1:462, hadis no: 1515.)

Sual: “İstibdat nedir; meşrutiyet nedir?”

Cevap: İstibdat tahakkümdür, muamele-i keyfiyedir, kuvvete istinat ile cebirdir, rey-i vahittir, suistimalâta gayet müsait bir zemindir, zulmün temelidir, insanîyetin mâhîsidir. Sefalet derelerinin esfel-i safilînine insanı tekerlendiren ve âlem-i İslâmiyet’i zillet ve sefaletle düşürttüren ve ağraz ve humsumeti uyandıran ve İslâmiyet’i zehirlendiren, hatta her şeye sirayetle zehrini atan, o derece ihtilâfatı beynelislâm ika edip, Mutezile, Cebriye, Mürchie gibi dalâlet fırkalarını tevliid eden, istibdaddır.

Evet, taklidin pederi ve istibdad-ı siyasînin veledi olan istibdad-ı ilmîdir ki, Cebriye, Rafiziye, Mutezile gibi İslâmiyet’i müşevveş eden fırkaları tevliid etmiştir.

Sual: “İstibdat bu derece bir semm-i kâtil olduğunu bilmezdik. Lehül-hamd, parçalandı. Onu esasıyla tedavi edecek olan tiryak-ı meşrutiyeti bize tarif et.”

Cevap: Bazı memurların ef’ali, adem-i ülfetten dolayı size yanlış ders gösterdiği ve şiddetten neş’et eden müşevveşiyetle hâl-i hâzırdan fehmettiğiniz meşrutiyeti tefsir etmeyeceğim. Belki hükûmetin hedef-i maksadı olan meşrutiyet-i meşruayı beyan edeceğim.

İşte, Meşrutiyet ^[34] وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ ^[33] وَشَاوَرَهُمْ فِي الْأَمْرِ ayet-i kerîmelerinin tecellisidir ve meşveret-i şer’iyedir. O vücud-u nurânînin kuvvete bedel, hayatı haktır, kalbi marifettir, lisanı muhabbettir, akli kanundur, şahıs değildir.

Evet, meşrutiyet hâkimiyet-i millettir; siz dahi hâkim oldunuz. Umum akvamın sebeb-i saadetidir; siz de saadete gideceksiniz. Bütün eşvak ve hissiyat-ı âliyei uyandırır. Uyku bes! Siz de uyanınız. İnsanı hayvanlıktan kurtarır; siz de tam insan olunuz. İslâmiyet’in bahtını, Asya’nın tâliini açacaktır. Size müjde. Bizim devleti ömr-i ebedîye mazhar eder. Milletten bekasıyla ibka edecek; siz daha me’yus olmayınız. Bir ince tel gibi her tarafta heva ve hevesin tehyici ile çevrilmeye müstait olan rey-i vahid-i istibdadı lâyetezelzel bir demir direk gibi, lâyetefellel bir elmas kılıç gibi olan efkâr-ı ammeye tebdil eder; siz de, sefine-i Nuh gibi emniyet ediniz. Herkesi bir padişah hükmüne getiriyor; siz de hürriyetperverlikle padişah olmaya gayret ediniz. Esas-ı insanîyet olan cüz-i ihtiyarı temin eder, azat eder; siz de camit olmaya razı olmayınız. Üç yüz milyondan ziyade ehl-i İslâm’ı bir aşiret gibi birbirine rapteder; siz de o rabıtayı muhafaza ediniz. Zira meşveret perdeyi attı; milliyet göründü, harekete geldi. Milliyet içinde, İslâmiyet ışıklandı, ihtizaza geldi. Zira, milliyetimizin ruhu İslâmiyet’tir; hakikî ve nisbî ve izafiden mürekkeptir. Başka millete benzemiyoruz.

Sual: “İstibdadın çirkinliğine, meşrutiyetin bu derece iyiliğine delilin nedir?”

[33]. Ve işlerde onlarla istişare et. (Âl-i İmran Suresi: 159.)

[34]. Onların aralarındaki işleri istişare iledir. (Şûra Suresi: 38.)

Hürriyet-i mutlaka vahşet-i mutlakadır, belki hayvanlıktır. İnkıyad-ı vicdan ile, ahkâm-ı şer’i ile takayyüd, hürriyette tekenmüldür; münafi değil.

Asıl, şeriatın
meslek-i hakikîsi,
hakikat-i
meşrutiyet-i
meşruadır.
Demek,
meşrutiyeti
delâil-i şer'îye ile
kabul ettim. Başka
medeniyetçiler
gibi, taklîdî ve
hilâf-ı şeriat
telâkki etmedim
ve şeriatı rüşvet
vermedim.

Cevap: Siz avam olduğunuzdan hayalinizle tefekkür, gözünüzle taakkul ettiğinizden, temsil size bürhan-ı nazarîden daha ziyade muknidir. İşte ikisinin mahiyetlerini misalle tasvir edip göstereceğim. İşte, biliniz:

Hükûmet hekim gibidir; millet hastadır. Farz ediniz, ben şu çadırda oturmuş bir hekimim. Şu etraftaki her bir köyde, Allah etmesin, birer ayrı hastalık var. Ben o hastalıkları teşhis etmemişim, hem de tacizimi istemeyen müdahenecilerden, yalancılardan başka kimseyi görmemişim. Şu hâlde, şu köylere, tanımadığım bir hastalığa, görmediğim bir hastaya gönderdiğim reçetesiz, mizansız bir ilâcı istimal eden, acaba şifa mı bulur veyahut ölür?

Evet ^[35]مُوتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا sırrına şunun sâye-i muzlimânesinde mazhar oldunuz. İşte her köye böyle ilâç göndermek, hatta dâülcü ile karın ağrısına müptelâ olan emsalinize hazım ilâcı hükmünde olan iane toplamak, yahut eşkıyalık ve husumet derdiyle mültehap bulunan o vücuda, iltihabı tezyit eden Hamidilik icra etmek ve ilâahir, acaba tedavi mi, yoksa tesmim midir, melekü'l-mevte yardım etmek midir?

İşte mahiyet-i istibdadın timsali budur. Zira, sabıkta Padişah kendi yerinde mahpus gibi oturuyordu, biçare milletin hâlini anlamıyordu. Yahut zaaf-ı kalb ve kuvvet-i vehim ile anlamak istemiyordu. Yahut mütehevvisâne ve mütekeyyifâne ve mütekalkıl olan tabiatı, anlattırmaya müsait değildi. İşte hükûmetteki istibdada, her şeydeki istibdadı kıyas ediniz. Hatta, taklidi tevhit eden ilmin istibdadı dahi böyledir.

Amma, bizzarure hükûmet-i İslâmiyenin hedef-i maksadı olan meşrutiyet-i meşruanın timsalini isterseniz, farz ediniz ben bir hekimim. Şu çadır dahi eczahanedir; içindeyim. Umum köylerde veyahut evlerde çeşit çeşit hastalıkları teşhis etmiş, reçetesini yazmış bir müntehap adam, yanıma geliyor, reçetesini ibraz ediyor ki; “Dâülcehil ile baş ağrısı var” yazılıdır. Ben dahi, fen afyonunu iptida onların lisanlarının zarfında, sonra da lisan-ı resmiyeye ifrağ ederek veriyorum. Bir başkasının reçetesini gösteriyor ki; kalb hastalığı olan zaaf-ı diyanet var. Ben de, fununu maarif-i İslâmiye ile mezcederek bir macun yapıyorum, müderrislerin ellerine veriyorum, gönderiyorum. Diğerinde dâülhusumet ile ihtilâl sıtması var. Ben de fikr-i milliyeti uyandırarak, ışıklandırarak, tiryak misal adalet ve muhabbeti o nur ile mezç ettirerek, sülfato misal bir ilâç veriyorum. İşte böyle bir hekimdir ki, vatan hastahanesinde, biçare etfali helâkten halâs eder. Hâ, hükûmet-i meşrutanın timsal-i nuranîsi, ^[36]رَاعِ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ, sırrınca, her bir büyük adam, bu düsturu nazara almak gerektir.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Münazarat, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 208-226.]

İstibdat zulüm ve tahakkümdür, meşrutiyet adalet ve şeriattır. Padişah, Peygamberimizin (asm) emrine itaat etse ve yoluna gitse halifedir; biz de ona itaat edeceğiz. Yoksa, Peygambere (asm) tâbi olmayıp zulmedenler, padişah da olsalar, haydutturlar.

[Eski Said Dönemi Eserleri-Divan-ı Harb-i Örfî, Yeni Asya Neşriyat 2013, s. 122.]

[35]. Ölmeden önce ölünüz.

[36]. Hepiniz çobansınız ve idareniz altındakilerden mes'ulsünüz. (Müslim, İmare: 20.)